

VALMENTAMINEN AMMATTINA SUOMESSA 2016

Maija Puska, Jari Lämsä
& Pekka Potinkara

KIHUn julkaisusarja, nro 53
ISBN 978-952-5676-85-3 (PDF)

Maija Puska, Jari Lämsä & Pekka Potinkara

VALMENTAMINEN AMMATTINA SUOMESSA 2016

Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus KIHU

Kihun julkaisusarja, nro 53

Copyright © 2017 KIHU

ISBN 978-952-5676-85-3 (PDF)

Kaikki oikeudet pidätetään. Tämän julkaisun tai sen osan jäljentäminen ilman tekijän kirjallista lupaa painamalla, monistamalla, äänittämällä tai muulla tavoin on tekijänoikeuslain mukaisesti kielletty.

Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus KIHU, Jyväskylä 2017

Jyväskylä 2017

SISÄLLYS

SISÄLLYS	3
TIIVISTELMÄ	4
1 JOHDANTO	5
2 MENETELMÄT	7
3 VALMENTAMINEN AMMATTINA	8
4 VALMENTAJAT SUOMESSA	9
4.1 Ammattivalmentajien lukumäärä	9
4.2 Ammattivalmentajat lajeittain.....	11
5 VALMENTAJAKYSELYN TULOKSET	14
5.1 Valmentajien sukupuoli ja ikä.....	15
5.2 Valmentajien koulutus.....	17
5.3 Valmentajien työsuhde.....	18
5.4 Valmentajien työnantajat.....	18
5.5 Valmentajien työtehtävät.....	20
5.6 Valmentajien työaika.....	21
5.7 Valmentajien bruttotulot.....	21
6 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	23
LÄHTEET	26
LIITTEET	28
LIITE A. Kyselylomake 1, valmentajat	28
LIITE B. Kyselylomake 2, lajiliitot.....	31
LIITE C. Kyselylomake 3, urheiluakatemioiden33	
LIITE D. Lajiliittojen ilmoittamat päätoimiset valmentajat vuosina 2002, 2012 ja 2016.....	34
LIITE E. Esimerkkejä valmentajien työsuhteiden organisoinnista urheiluakatemiaympäristössä.....	36

TIIVISTELMÄ

Tämä raportti on jatkoa vuosina 2002 ja 2012 toteutetuille selvityksille ”Valmentaminen ammattina Suomessa”. Hankkeen toteuttivat yhteistyössä Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus KIHU, Suomen Ammattivalmentajat SAVAL sekä Suomen Valmentajat ry. Hankkeen tarkoituksena oli selvittää, kuinka paljon Suomessa oli ammattivalmentajia vuonna 2016. Lisäksi selvitettiin ammattivalmentajien työnantajat sekä työsuhteisiin liittyviä laadullisia tekijöitä. Kerättyjä tietoja vertailtiin vuosien 2012 ja 2002 selvityksiin ammattivalmentajien työllistymisessä tapahtuneiden muutosten hahmottamiseksi.

Selvityksen tiedonkeruu toteutettiin sähköisesti Webropol-kyselyalustalla. Kyselyitä täydennettiin tarvittaessa puhelin- ja sähköpostihaastatteluin. Organisaatioille suunnatut kyselyt lähetettiin lajiliitoille ja urheiluakatemiaa. Valmentajakysely lähetettiin kaikille Suomen Ammattivalmentajat SAVAL:n ja Suomen Valmentajat ry:n jäsenille. Valmentajakysely lähetettiin yhteensä 3327 valmentajalle, joiden joukossa oli sekä ammattittettä vapaaehtoisvalmentajia. Valmentajakyselyyn vastasi 889 valmentajaa, eli sen vastausprosentti oli 27. Vastauksista mukaan analyysiin otettiin päätoimisten ja vähintään puolet tuloistaan valmennuksesta saavien valmentajien vastaukset, joten analysoitavia vastauksia kertyi yhteensä 465. Valmentajakyselyyn vastanneista ammattivalmentajista 69 % oli miehiä ja 31 % naisia ja he olivat keskimäärin 41,5 -vuotiaita. Valmentajista 41 % toimi yksilölajeissa, 47 % joukkuelajeissa ja 12 % molemmissa.

Selvityksen perusteella Suomessa oli vuonna 2016 1682 ammattivalmentajaa. Päätoimisten ammattivalmentajien määrä oli lisääntynyt noin 383 valmentajalla verrattuna vuoteen 2012. 2000-luvun alkuun verrattuna päätoimisten ammattivalmentajien määrä oli jopa lähes nelinkertaistunut. Urheiluseurat olivat säilyttäneet asemansa ammattivalmentajien suurimpina työnantajina, sillä noin 70 % ammattivalmentajista työskenteli urheiluseuroissa. Toiseksi merkittävimpiä työnantajia olivat lajiliitot. Urheiluakatemit, -opistot ja -oppilaitokset taas toimivat yleensä sivutyönantajan roolissa. Yhteispalkkauskäytännöt olivat edelleen yleisiä erityisesti näissä organisaatioissa.

Lajikohtaisessa tarkastelussa eniten ammattivalmentajia työllistävät lajit pysyivät melko samoina kuin vuonna 2012. Jalkapallossa, jääkiekossa, tenniksessä, taitoluistelussa ja uinnissa oli edelleen eniten ammattivalmentajia. Kahdenkymmenen suurimman ammattivalmentajia työllistävän lajin joukkoon nousivat fitnessurheilu, thainyrkkeily ja ampumaurheilu. Kahdenkymmenen suurimman joukosta taas putosivat suunnistus, ampumahiihto ja lumilautailu.

Valmentajien koulutuksessa ei ollut tapahtunut suuria muutoksia 2010-luvulla. Valmentajan ammattitutkinto (VAT) ja erikoisammattitutkinto (VEAT) säilyttivät suosionsa valmentajien suosituimpina koulutusmuotoina. Valmentajien bruttotulot olivat keskimäärin 2500-3000 euroa kuussa. Valmentajakyselyyn vastasi vuonna 2016 huomattavasti enemmän keskituloisia valmentajia kuin vuonna 2012, jolloin valmentajat olivat jakautuneet selvemmin pieni- ja suurituloisiin valmentajiin. Vuoden 2016 kyselyn tuloksia voidaan kuitenkin pitää luotettavampina valmentajien tulojen suhteen.

Suomessa toimi eri lajeissa yhteensä noin 80 000 vapaaehtoista- ja ammattivalmentajaa vuonna 2016. Ammattivalmentajien osuus kaikista valmentajista oli siten vain murto-osa. Monesti rajanveto erityisesti osa-aikaisen ammattivalmentajan ja oman työnsä ohessa aktiivisesti valmentavan välillä on hankala. Tässä tutkimuksessa kerättiin tietoja ainoastaan ammattivalmentajista. On kuitenkin hyvä muistaa, että vapaaehtois pohjalta toimivien valmentajien panos suomalaisen liikunnan ja urheilun kentällä on vähintään yhtä arvokas kuin ammattivalmentajienkin.

1 JOHDANTO

Yksi suomalaisen huippu-urheilun strategisista tavoitteista on: ”Urheilijan polun eri vaiheessa toimivia osaavia ammattivalmentajia on enemmän”. Ammattivalmentajien lukumäärästä ja siinä tapahtuneista muutoksista tarvitaan siis tietoa, jotta voidaan arvioida, onko tuo tavoite toteutunut. Ammattivalmentajien määrän lisääntymistä voidaan pitää myös yhtenä huippu-urheilun muutosprosessin onnistumista mittaavista tekijöistä. Tiedontarpeeseen vastaa tämä ammattivalmentajien lukumäärää ja työolosuhteita vuosina 2016 ja 2017 tutkinut selvitys. Selvityksen toteuttivat Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus KIHU yhteistyössä Suomen Ammattivalmentajat SAVAL:n ja Suomen Valmentajat ry:n kanssa.

Ammattivalmentajien lukumäärää ja työsuhteita on tutkittu aiemminkin vuosina 2002 ja 2012. Vuonna 2002 selvityksen toteutti Suomen Valmentajat ry. Suomen Ammattivalmentajat SAVAL perustettiin ensimmäisen selvityksen jälkeen edistämään valmentajien ammatillista edunvalvontaa sekä kehittämään valmentajien työnkuvaa ja toimintaympäristöä. Vuonna 2012 selvityksen tekivät KIHU, SAVAL ja Suomen Valmentajat ry yhdessä.

Vuonna 2016 ammattivalmentajaselvitys toteutettiin samankaltaisena jo kolmatta kertaa. Tarkoituksena oli selvittää seuraavat asiat:

- Montako ammattivalmentajaa Suomessa työskenteli vuonna 2016?
- Mitkä tahot toimivat valmentajien työnantajina?
- Miten ammattivalmentajien lukumäärä on kehittynyt vuosiin 2002 ja 2012 verrattuna?
 - Millaista lajikohtaista kehitystä on havaittavissa?
 - Mitkä tahot ovat pystyneet lisäämään ammattivalmentajien palkkausta?
- Millaisia laadullisia muutoksia ammattivalmentajien työolosuhteissa on tapahtunut vuosiin 2002 ja 2012 verrattuna?

Ammattivalmentajan käsite määriteltiin ensimmäistä kertaa kattavasti vuoden 2002 ammattivalmentajaselvityksessä. Käsitteen määrittelemiseksi lähetettiin kysely suurimmille lajiliitoille, Olympiakomitealle ja ammattiliitoille. Organisaatiot esittivät omat näkemyksensä siitä, millainen henkilö ammattivalmentaja on. Kyselyn tuloksiin yhdistettiin ”osia yhteiskunnan määrittelemistä tunnusmerkeistä ammattikuntaan liittyen”. (Suomen Valmentajat ry 2002, 18.) Ammattivalmentaja määriteltiin siten henkilöksi, joka:

Tekee valmennustyötä tai siihen läheisesti liittyviä tehtäviä tavoitteellisen kilpaurheilun parissa. Ammattivalmentaja saa tekemästään työstä palkkatuloja. Lisäksi hänellä on alaan liittyvä koulutus. Ammattivalmentaja kantaa vastuuta urheilijan ja lajin kehityksestä yhteiskunnallisesti hyväksyttävien tapojen mukaan.

Vuoden 2017 selvityksessä ammattivalmentajan määritelmä päivitettiin vastaamaan paremmin 2010-luvun tilannetta:

Ammattivalmentaja tekee valmennustyötä tai siihen läheisesti liittyviä tehtäviä urheilun parissa. Ammattivalmentaja työskentelee palkansaajana tai yrittäjänä ja hän saa tekemästään työstä palkkatuloja tai yritystuloja. Lisäksi hänellä on alaan liittyvä koulutus. Ammattivalmentaja kantaa vastuuta urheilijan ja lajin kehityksestä yhteiskunnallisesti hyväksyttävien tapojen mukaan.

Uudessa määritelmässä ammattivalmentajiksi laskettiin kaikki urheilun parissa työskentelevät henkilöt ainoastaan tavoitteellisen kilpaurheilun parissa toimivien sijaan. Tällä tavoin määriteltynä ammattivalmentajiksi voitiin laskea myös ne valmentajat, joiden työnkuvaan kuului muidenkin kuin kilpaurheilijoiden valmennusta. Toisaalta valmentajat määriteltiin edelleen urheilun parissa työskenteleviksi henkilöiksi erotuksena terveysliikunnan parissa toimivista ohjaajista. Muutamissa kaupallisesti värittäneissä lajeissa jako valmentajiin ja ohjaajiin oli kuitenkin hankalampi. Esimerkiksi tenniksessä, golfissa ja ratsastuksessa valmentajat saattavat ohjata urheilijoiden ohella tavan kuntoilijoita. Selvitystä tehtäessä tiedotettiin, että valmentajien ja ohjaajien tarkkarajainen erottelu voisi olla hankalaa, minkä takia päätettiin luottaa lajiliittojen arvioihin oman lajinsa ammattivalmentajien määrästä. Ammattivalmentajan määritelmään lisättiin myös maininta yrittäjyydestä, koska osa valmentajista työskentelee yrittäjänä tai laskuttaa palveluistaan osuuskunnan kautta.

Kaiken kaikkiaan ammattivalmentajan käsitteellinen määrittely ei ole lainkaan yksiselitteistä, sillä monissa lajeissa on omat valmentajien asemaan ja toimintaan liittyvät erityispiirteensä. Vuoden 2016 selvityksessä näkyvä ammattivalmentajien määrän kasvu saattaa johtua osin myös aiempaa laajemmasta käsitteenmäärittelystä. Toisaalta monessa lajissa valmentajien määrä näyttää kasvaneen riippumatta siitä, rajataanko ammattivalmentajat laajasti vai suppeasti.

2 MENETELMÄT

Selvitys toteutettiin tekemällä kyselyt valmentajille ja suurimmille valmentajia työllistäville organisaatioille. Organisaatioille tehdyillä kyselyillä haluttiin selvittää ammattivalmentajien lukumäärä ja työnantajat. Valmentajakyselyllä puolestaan kerättiin tietoja valmentajien työolosuhteisiin liittyvistä tekijöistä. Kyselyihin vastattiin syyskuusta joulukuuhun syksyllä 2016.

Työnantajista kyselyt lähetettiin kaikille lajiliitoille (n = 78) ja urheiluakatemioiden (n = 20). Urheiluakatemioiden pyydettiin tietoja myös kunkin urheiluakatemian piirissä toimivien urheiluoppilaitosten työllistämistä valmentajista. Urheiluopistojen ja valmennuskeskusten palkkaamien valmentajien tiedot saatiin pääosin vuonna 2017 valmistuneesta Valmennuskeskusarviointi -raportista (Lämsä, Nummela & Puska 2017). Puolustusvoimien tiedot saatiin sähköpostitse. Kyselyitä täydennettiin tarvittaessa puhelinhaastatteluin yksityiskohtien tarkentamiseksi.

Urheiluakatemioiden valmentajamäärien selvittäminen oli haastavaa. Epäselvyyttä aiheutti ainakin se, ketkä kaikki akatemian toiminnassa mukana olevista valmentajista tulisi laskea akatemian valmentajiksi. Urheiluakatemioiden alle päätettiin laskea ne valmentajat, joiden päätyönantaja akatemia oli. Näin ollen ne valmentajat, joiden päätyönantaja oli esimerkiksi urheiluseura tai lajiliitto, laskettiin näiden työnantajien alle, vaikka he olisivatkin saaneet osan palkastaan akatemialta. Tällä tavoin pyrittiin välttämään päällekkäisyyksiä.

Vuosien 2002 ja 2012 selvityksissä lajiliitot arvioivat lajinsa parissa toimivien päätoimisten ja osa-aikaisten valmentajien lukumäärän. Osa-aikaisuus rajattiin tuolloin koskemaan valmentajia, jotka saivat vähintään puolet tuloistaan valmennukseen liittyvistä tehtävistä. Vuoden 2016 selvitystä tehtäessä kävi ilmi, että eri organisaatiot olivat laskeneet osa-aikaisten valmentajien lukumäärän eri perustein. Esimerkiksi lajiliittojen oli hyvin hankalaa arvioida, kuinka moni osa-aikaisesti valmentavista sai yli puolet tuloistaan valmennuksesta, ja kuinka moni jäi alle tuon 50 % kriteerin. Vain muutama liitto pystyi esittämään osa-aikaisten valmentajien lukumäärästä edes jossain määrin luotettavia arvioita. Koska selvityksessä haluttiin saada selville nimenomaan ammatikseen valmentavien lukumäärä, päädyttiin lajiliittojen ilmoittamat osa-aikaiset valmentajat rajaamaan analyysin ulkopuolelle. Näin ollen analyysissä käsiteltiin lajiliittojen osalta vain päätoimisia ammattivalmentajia. Tällä tavoin haluttiin parantaa kerättyjen tietojen luotettavuutta ja vertailtavuutta. Lajiliittokysely lähetettiin 78 lajiliitolle, joista 54 vastasi kyselyyn. Lajiliittokyselyn vastausprosentti oli 68.

Valmentajakysely lähetettiin Suomen Ammattivalmentajat SAVAL:n ja Suomen Valmentajat ry:n jäsenille. Kokonaisvastaajamäärä oli yhteensä 3327 henkilöä. Kyselyyn vastasi 889 henkilöä, joten vastausprosentiksi muodostui 27 %. Kyselyn vastaajat jaoteltiin seuraaviin ryhmiin: 1) päätoimiset valmentajat, 2) osa-aikaiset \geq 50 % valmentajat, 3) osa-aikaiset $<$ 50 % valmentajat, 4) OTO-valmentajat ja 5) henkilöt, jotka eivät toimineet valmentajina kyselyhetkellä. Valmentajakyselyn vastauksista mukaan analyysiin otettiin päätoimisten ja osa-aikaisten (\geq 50 %) valmentajien vastaukset. Eri kyselyihin vastanneet tahot ja kyselyiden vastausprosentit esitetään taulukossa 1.

Taulukko 1. Vuonna 2016 toteutetut kyselyt.

Kysely	Lähetetyt	Vastanneet	Vastausprosentti
Valmentajat	3327	889	27
Lajiliitot	78	54	68
Urheiluakatemit	20	20	100

3 VALMENTAMINEN AMMATTINA

Yleiskuvaa suomalaisesta valmentajakunnasta on muodostettu ainakin vuosina 2009 ja 2013 tehtyjen valmentajakyselyiden pohjalta (Blomqvist, Häyrinen & Hämäläinen 2012; Blomqvist & Hämäläinen 2013). Näihin kyselyihin vastasi sekä ammattivalmentajia että vapaaehtoisia valmentajia. Ammattivalmentajien määrää ja työsuhteita on puolestaan tutkittu aiemmin vuosina 2002 ja 2012 ilmestyneissä ammattivalmentajaselvityksissä.

Vuoden 2012 ammattivalmentajaselvityksessä havaittiin, että valmentajien ammattikunta oli ammatti- maistunut 2000-luvun aikana. Ammattimaistuminen määriteltiin Wilenskyä (1964, 137–158) mukaillen prosessiksi, jonka vaiheita ovat 1) *päätoiminen työskentely*, 2) *koulutusjärjestelmän luominen ja vakiinnuttaminen*, 3) *ammattiyhdistyksen luominen* ja 4) *eettisen säännösten noudattaminen*. Tämä ammatti- maistumisen prosessi on selkeästi nähtävissä valmentajan ammatissa. Valmentajien työnantajille tehtyjen kyselyiden mukaan *päätoimisesti työskentelevien valmentajien* määrä on kasvanut läpi 2010-luvun. Vuonna 2002 40 % ammattivalmentajista työskenteli työnantajien ilmoituksen mukaan päätoimisesti. Vuonna 2012 päätoimisten ammattivalmentajien osuus kaikista ammattivalmentajista oli kaksinkertais- tunut jo 80 prosenttiin. (Kärmeniemi 2012, 20).

Myös *valmentajien koulutusjärjestelmää* on kehitetty viimeisten vuosikymmenten aikana. Valmentaja- koulutus voidaan jakaa liikunnan ammatilliseen koulutukseen sekä lajiliittojen organisoimaan koulutuk- seen. Liikunnan ammatilliseen koulutukseen kuuluvat seuraavat tutkinnot:

- Valmentajan ammattitutkinto (VAT)
- Valmentajan erikoisammattitutkinto (VEAT)
- Liikunnanohjauksen perustutkinto (Liikuntaneuvoja)
- Ammattikorkeakoulututkinto (Liikunnanohjaaja AMK, Fysioterapeutti AMK)
- Ylempi ammattikorkeakoulututkinto (Liikunnanohjaaja, ylempi AMK)
- Alempi korkeakoulututkinto (Liikuntatieteiden kandidaatti LitK)
- Ylempi korkeakoulututkinto (Liikuntatieteiden maisteri LitM)
- Korkeakoulun jatkotutkinto (Liikuntatieteiden lisensiaatti LitL, Liikuntatieteiden tohtori LitT)

Näistä VAT ja VEAT ovat ammatillisia näyttötutkintoja. Lajiliittojen organisoima koulutus taas jakautuu 1-, 2- ja 3-tason koulutuksiin. Ammattimaistumisen prosessiin sopii myös *ammattiyhdistyksen luominen*: Suomen Ammattivalmentajat SAVAL perustetiin ensimmäisen ammattivalmentajaselvityksen valmistu- misen jälkeen vuonna 2002. Sen tehtävänä on edistää valmentajien ammatillista edunvalvontaa sekä kehittää valmentajien työnkuvaa ja toimintaympäristöä.

Kaikkien suomalaisten valmentajien jäsenyhdistyksenä toimiva Suomen Valmentajat ry on toiminnas- saan sitoutunut reilun perin periaatteisiin ja antidopingtoimintaan. Se on esimerkiksi julkaissut verk- kosivuillaan antidopingohjelman ja kurinpitösäännösten. Yhdistys osallistuu myös *eettisten ohjeistusten työstöön urheiluvallmentajien näkökulmasta* (Suomen Valmentajat ry. 2015). Lisäksi *valmennustoiminnan eettisyyttä* pyritään edistämään valmentajakoulutusten kautta. Eettinen ja terveyttä edistävä valmennus on yksi 1-, 2- ja 3-tason valmentajakoulutusten teemoista. Wilenskyn määrittämät ammattimaistumisen osa-alueet ovat siis toteutuneen valmentajan ammatin kohdalla hyvin.

4 VALMENTAJAT SUOMESSA

Seuraavissa taulukoissa esitetään päätoimisten ammattivalmentajien lukumäärä Suomessa. Lukumäärä perustuu eri organisaatioille tehtyihin kyselyihin ja puhelinhaastatteluihin. Ammattivalmentajien lukumäärää verrataan vuosina 2002 ja 2012 tehtyihin selvityksiin valmentajamäärissä tapahtuneen muutoksen hahmottamiseksi. Ammattivalmentajiksi laskettiin organisaatioiden osalta henkilöt, jotka saavat kaiken palkka- tai yritystulonsa valmennuksesta tai siihen liittyvistä tehtävistä.

4.1 AMMATTIVALMENTAJIEN LUKUMÄÄRÄ

Ammattivalmentajien määrää selvitettiin lajiliitoilta, urheiluakatemioiden ja puolustusvoimilta. Lajiliitoilta kysyttiin lajin parissa toimivien päätoimisten ja osa-aikaisten (≥ 50 %) ammattivalmentajien lukumääriä. Liitot arvioivat siis, montako ammattivalmentajaa lajissa yhteensä toimii, ja miten he ovat jakautuneet liittoihin, aluetasolle ja seuroihin. Osa-aikaisten valmentajien lukumäärän arviointi oli kuitenkin liitoille melko haastavaa, minkä takia osa liitoista ei ilmoittanut osa-aikaisiin valmentajiin liittyviä tietoja lainkaan. Osalla arviot taas olivat hyvin suuntaa-antavia. Tietojen kirjavuuden takia vuoden 2016 ammattivalmentajaselvityksessä päätettiin tarkastella organisaatioiden osalta ainoastaan päätoimisia valmentajia. Ammattivalmentajien lukumäärä ja työnantajat esitetään taulukossa 2.

Organisaatioille suunnattujen kyselyiden perusteella Suomessa toimi vuonna 2016 1682 päätoimista ammattivalmentajaa. Luku oli melko lähellä Tilastokeskuksen ylläpitämän ammattirekisterin tietoja. Tilastokeskuksen mukaan Suomessa oli vuonna 2014 yhteensä 1556 urheiluvalmentajan tai toimitsijan ammattinimikkeellä työskentelevää henkilöä. Heistä 1003 oli miehiä ja 553 naisia. Miehiä oli siis 64 % ja naisia 36 %. (Tilastokeskus 2014.)

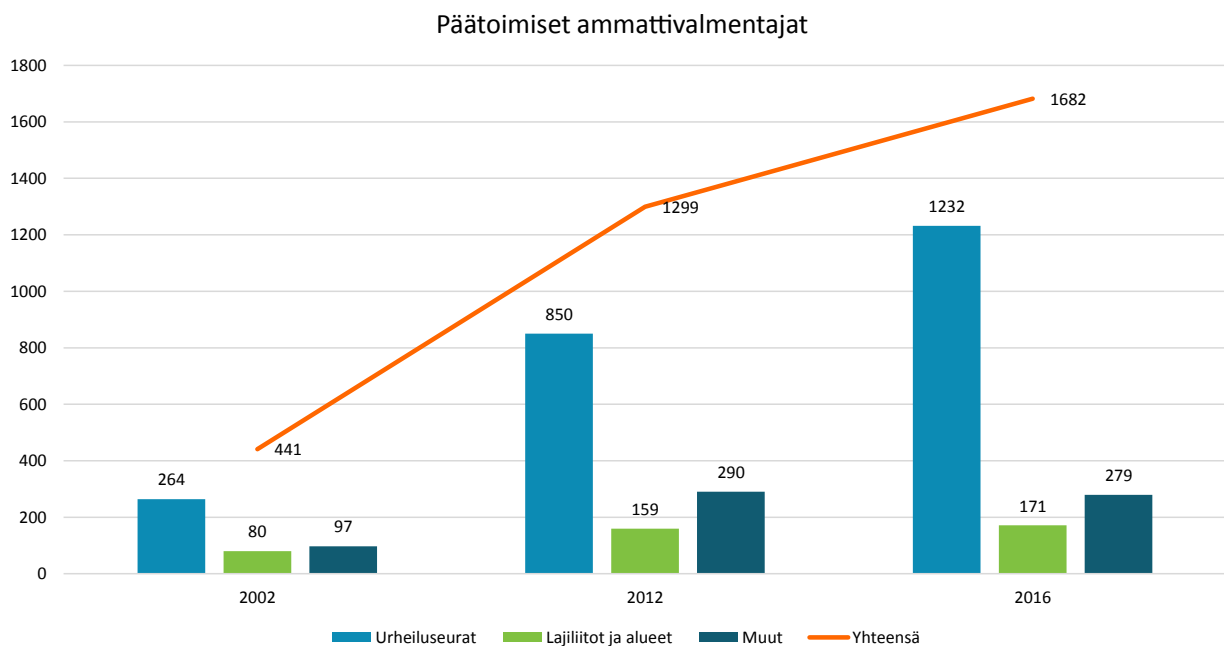
Ammattivalmentajaselvityksen perusteella suurin osa valmentajista, 1232 valmentajaa, työskenteli urheiluseuroissa. Lajiliitoissa ja aluetasolla työskenteli 171 valmentajaa. Urheiluopistoilla, urheiluakatemioiden, urheiluoppilaitoksissa, Puolustusvoimissa sekä yrittäjinä tai toiminimellä työskenteli yhteensä 279 valmentajaa. Nämä valmentajat on laskettu kohtaan ”Muut” taulukossa 2. Näistä 279 valmentajasta urheiluopistoilla ja -oppilaitoksissa toimi 114 valmentajaa, urheiluakatemioiden 24 valmentajaa ja Puolustusvoimissa 2 valmentajaa. Yrittäjinä ja toiminimellä toimivia valmentajia oli noin 139. Seuroissa toimi siis 73 % valmentajista, lajiliitoilla ja alueilla 10 % ja muiden työnantajien palveluksessa 17 % valmentajista. Ammattivalmentajien lukumäärä ja työnantajat vuonna 2016 esitetään taulukossa 2.

Taulukko 2. Ammattivalmentajien lukumäärä ja päätyönantajat vuonna 2016.

	Lukumäärä	%-osuus
Seurat	1232	73
Lajiliitot ja alueet	171	10
Muut	279	17
Yhteensä	1682	100

Päätoimisten ammattivalmentajien määrä kasvoi läpi 2000-luvun. Vuonna 2002 heitä oli yhteensä 441, vuonna 2012 1299 ja vuonna 2016 1682. Vuonna 2016 heitä oli siis 383 enemmän kuin vuonna 2012. Vuodesta 2002 päätoimisten ammattivalmentajien määrä kasvoi jopa 1241 valmentajalla. Eniten ammattivalmentajien määrä lisääntyi urheiluseuroissa. Myös lajiliittojen ja alueiden valmentajamäärät kasvoivat hieman. Muiden organisaatioiden, eli urheiluakatemioiden, -opistojen ja -oppilaitosten valmentajamäärät sekä yrittäjinä tai toiminimellä toimivien valmentajien määrä nousivat selvästi vuodesta 2002 vuoteen 2012. Vuodesta 2012 vuoteen 2016 määrä pysyi suunnilleen samana.

Ero luvuissa voi johtua myös päällekkäisyyksien karsimisesta. Muissa organisaatioissa työskentelevillä valmentajilla oli usein monia eri työnantajia. Vuoden 2016 selvityksessä kukin valmentaja laskettiin vain siihen organisaatioon, joka toimi hänen päätyönantajanaan. Päätyönantajat olivat enimmäkseen urheiluseuroja ja lajiliittoja. Opistot, akatemit ja oppilaitokset taas toimivat yleensä valmentajien sivutyönantajina, tai ostivat valmentajan palveluita hänen päätyönantajaltaan. Kohtaan ”Muut” laskettujen valmentajien määrä saattoi siis pienentyä tästäkin syystä, vaikka heidän määränsä organisaatioiden alaisuudessa ei sinällään olisikaan muuttunut. Päätoimisten ammattivalmentajien lukumäärät vuosina 2002, 2012 ja 2016 esitetään kuviossa 1.

Kuvio 1. Päätoimisten ammattivalmentajien lukumäärät vuosina 2002, 2012 ja 2016.

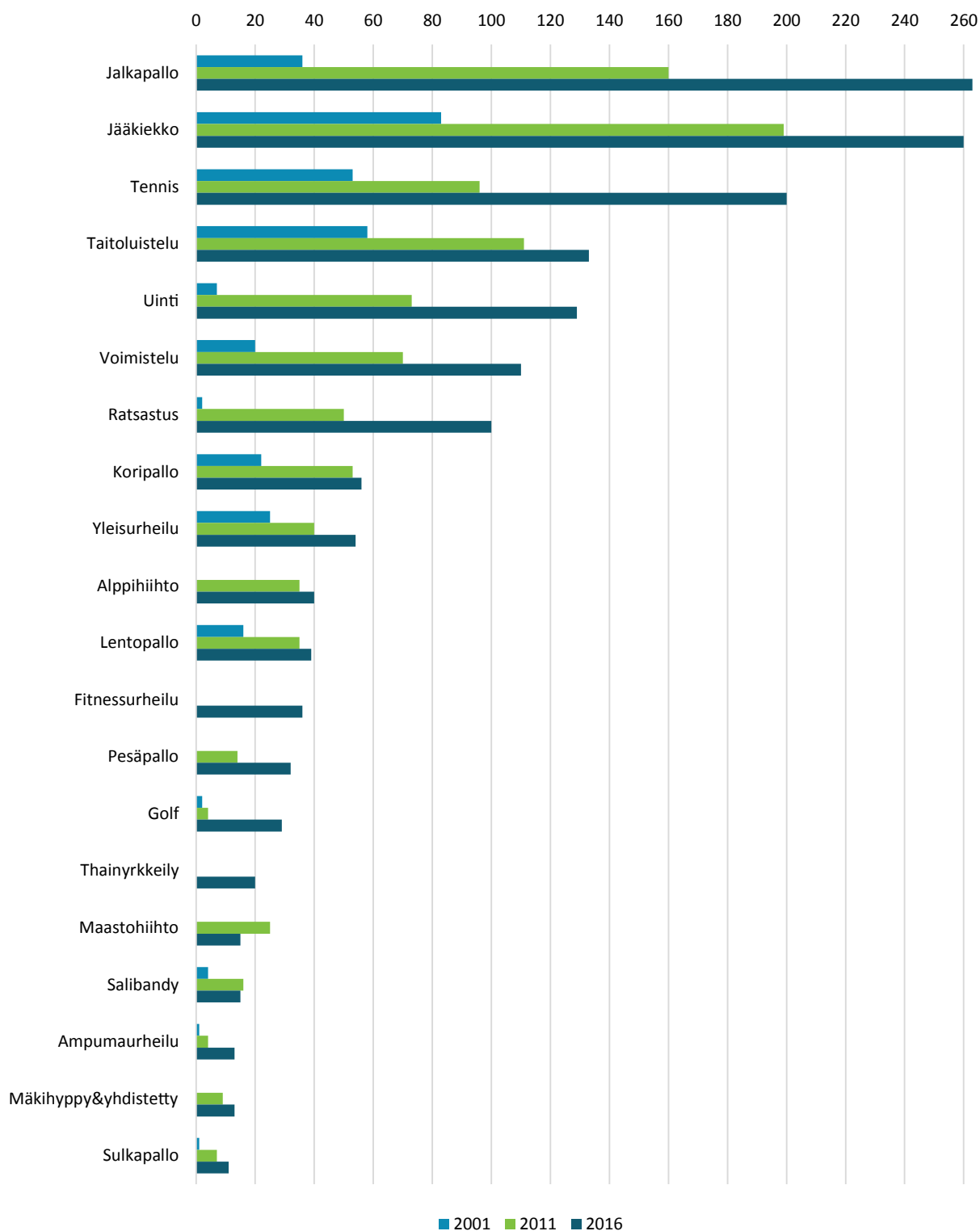
4.2 AMMATTIVALMENTAJAT LAJEITTAIN

Lähes kaikissa suurimmissa lajeissa oli lajiliittojen ilmoituksen perusteella vuonna 2016 enemmän päätoimisia ammattivalmentajia kuin vuonna 2012. Ainoat poikkeukset olivat maastohiihto, jossa oli 10 valmentajaa vähemmän, ja salibandy, jossa olisi yksi valmentaja vähemmän kuin vuonna 2012. Eniten ammattivalmentajia työskenteli jalkapallossa, jääkiekossa, tenniksessä, taitoluistelussa ja uinnissa. Tämä kärkiviisikko oli sama kuin viisi vuotta sitten. Ainoa muutos siinä oli, että jalkapallo nousi listan ensimmäiseksi ja jääkiekko putosi toiseksi. Uusia listalle nousseita lajeja olivat fitnessurheilu, thainyrkkeily ja ampumaurheilu. Näistä fitnessurheilu ja thainyrkkeily eivät olleet lainkaan mukana vuosien 2002 ja 2012 selvityksissä. 20 suurimman joukosta putosivat suunnistus, ampumahiihto ja lumilautailu. Eniten ammattivalmentajia työllistävät lajit esitetään kuviossa 2. Kaikkien kyselyyn vastanneiden lajien valmentajamäärät vuosina 2002, 2012 ja 2016 esitetään liitteessä D.

Vuoteen 2002 verrattuna ammattivalmentajien absoluuttinen määrä lisääntyi erittäin paljon erityisesti suurissa lajeissa. Vuodesta 2002 jalkapallon ammattivalmentajien määrä lisääntyi 227 valmentajalla, jääkiekon 177 valmentajalla, tenniksen 147 valmentajalla, taitoluistelun 75 valmentajalla ja uinnin 122 valmentajalla. Suhteellisesti suurin kasvu tapahtui kuitenkin ratsastuksessa, jossa toimi lajiliiton ilmoituksen mukaan vain 2 päätoimista valmentajaa vuonna 2002, kun heitä vuonna 2016 oli jo 100. Ratsastuksen valmentajayhdistyksen mukaan ratsastusvalmentajan työ koostuu usein monesta eri osa-alueesta, kuten valmentamisesta, opettamisesta ja hevosten kouluttamisesta. Yhdistyksen mukaan ala on kasvanut voimakkaasti 2000-luvulla, mikä näkyy myös ammattivalmentajien määrän kasvuna. Osa kasvusta voi toki johtua myös siitä, että ammattivalmentajat on saatettu laskea eri tavalla vuosina 2002 ja 2016. Yksilölajeista päätoimisten ammattivalmentajien määrää kasvattivat onnistuneesti myös tennis ja uinti. Tenniksen valmentajamäärä noin nelinkertaistui 53 valmentajasta 200 valmentajaan vuodesta 2002 vuoteen 2016. Uinnin valmentajamäärä kasvoi seitsemästä päätoimisesta ammattivalmentajasta 129 valmentajaan samalla aikavälillä.

Valmentajamäärien lisäksi lajiliittoja pyydettiin kertomaan, miten päätoimiset valmentajat jakautuivat naisiin ja miehiin. Kaikki liitot eivät ilmoittaneet valmentajien sukupuolta, joten tieto valmentajien sukupuolesta saatiin vain 1188 valmentajan osalta. Ilmoitetuista valmentajista 930 oli miehiä ja 258 naisia, eli miehiä oli 78 % ja naisia 22 %. Eniten naispuolisia valmentajia oli taitoluistelussa, 113 kpl (85 % lajin päätoimisista ammattivalmentajista), ratsastuksessa, 80 kpl (80 %) ja fitnessurheilussa, 16 kpl (44 %). Valmentajien jakautuminen sukupuolittain eri lajeissa esitetään taulukossa 3. Niitä lajeja, jotka eivät vastanneet kysymykseen, ei esitetä taulukossa.

Eniten ammattivalmentajia työllistävät lajit

Kuvio 2. Eniten ammattivalmentajia työllistävät lajit

Taulukko 3. Ammattivalmentajat sukupuolittain eri lajeissa

	Päätoimisia miehiä (kpl):	Päätoimisia naisia (kpl):	Miehet %	Naiset %
AKK-Motorsport	4	0	100	0
Alppiihhto	38	2	95	5
Ampumahiihto	4	1	80	20
Ampumaurheilu	11	2	85	15
Cheerleading	1	0	100	0
Fitnessurheilu	20	16	56	44
Jalkapallo	258	5	98	2
Jousiammunta	1	1	50	50
Jääkiekko	257	3	99	1
Karate	1	0	100	0
Kaukalopallo ja ringette	1	0	100	0
Keilailu	2	1	67	33
Koripallo	55	1	98	2
Käsipallo	10	0	100	0
Lentopallo	33	6	85	15
Luistelu	2	1	67	33
Lumilautailu	3	1	75	25
Maastohiihto	12	0	100	0
Melonta ja soutu	2	1	67	33
Miekkailu ja 5-ottelu	7	0	100	0
Moottoriurheilu	2	0	100	0
Muaythai	18	2	90	10
Mäkihyppy	7	1	88	13
Nyrkkeily	1	0	100	0
Paini	9	0	100	0
Painonnosto	1	1	50	50
Pesäpallo	30	2	94	6
Potkunyrkkeily	2	0	100	0
Pyöräily	0	0	0	0
Pöytätennis	4	0	100	0
Ratsastus	20	80	20	80
Salibandy	15	0	100	0
Shakki	3	0	100	0
Squash	5	0	100	0
Sulkapallo	9	2	82	18
Suunnistus	6	4	60	40
Taekwondo	7	0	100	0
Taitoluistelu	20	113	15	85
Tikkaurheilu	0	0	0	0
Triathlon	4	3	57	43
Vammaisurheilu ja -liikunta VAU ry	0	0	0	0
Voimanostoliitto Ry	0	0	0	0
Yhdistetty	5	0	100	0
Yleisurheilu	40	9	82	18
YHTEENSÄ	930	258	78	22

5 VALMENTAJAKYSELYN TULOKSET

Seuraavissa osioissa käsitellään valmentajille suunnatun kyselyn tuloksia. Valmentajakysely lähetettiin Suomen Ammattivalmentajat SAVAL:n ja Suomen Valmentajat ry:n jäsenille. Kyselyyn vastasi yhteensä 889 valmentajaa, joihin kuului sekä ammattivalmentajia että omansa työnsä ohessa valmentavia vapaaehtoisia. Kyselyyn vastanneiden valmentajana toimiminen esitetään taulukossa 4.

Taulukko 4. Vastaajien valmentajana toimiminen

	Lukumäärä	%-osuus
Päätoimiset	393	44
Osa-aikaiset ≥ 50 %	72	8
Osa-aikaiset < 50 %	212	24
OTO-valmentajat	174	20
En valmenna tällä hetkellä	38	4
Yhteensä	889	100

Tässä selvityksessä ammattivalmentajiksi laskettiin päätoimiset ja osa-aikaiset, vähintään puolet tuloistaan valmennuksesta saavat valmentajat. Ammattivalmentajiksi ei siis laskettu osa-aikaisia, alle puolet palkka- tai yritystuloistaan valmennuksesta saavia valmentajia. Myös oman työnsä ohessa valmentavat ja henkilöt, jotka eivät valmentaneet kyselyhetkellä, jätettiin analyysin ulkopuolelle. Analysoitavia vastauksia kertyi siten yhteensä 465. Raportin seuraavissa osioissa käsitteellä ”ammattivalmentaja” tarkoitetaan siis päätoimisia ja osa-aikaisia (≥ 50 %) valmentajia.

Valmentajakyselyn analysoinnin yhteydessä tehtiin analyysi myös perusjoukosta. Perusjoukon muodostivat tässä tapauksessa SAVAL:n jäsenet, koska tietoja kaikista Suomen ammattivalmentajista ei ollut saatavilla. Organisaatioille tehtyjen kyselyiden perusteella Suomessa oli 1682 ammattivalmentajaa vuonna 2016. SAVAL:ssa oli vuoden 2016 lopussa yhteensä 947 jäsentä, joten läheskään kaikki ammattivalmentajat eivät olleet järjestäytyneet ammatillisesti. Toisaalta osa ammattivalmentajista voi kuulua myös Suomen Valmentajat ry:n, mutta ei SAVAL:iin. SAVAL:n jäsenkunta ei siten välttämättä edusta kaikkia Suomen ammattivalmentajia täydellisesti. Tämän selvityksen näkökulmasta se kuitenkin kuvastanee perusjoukkoa riittävän kattavasti.

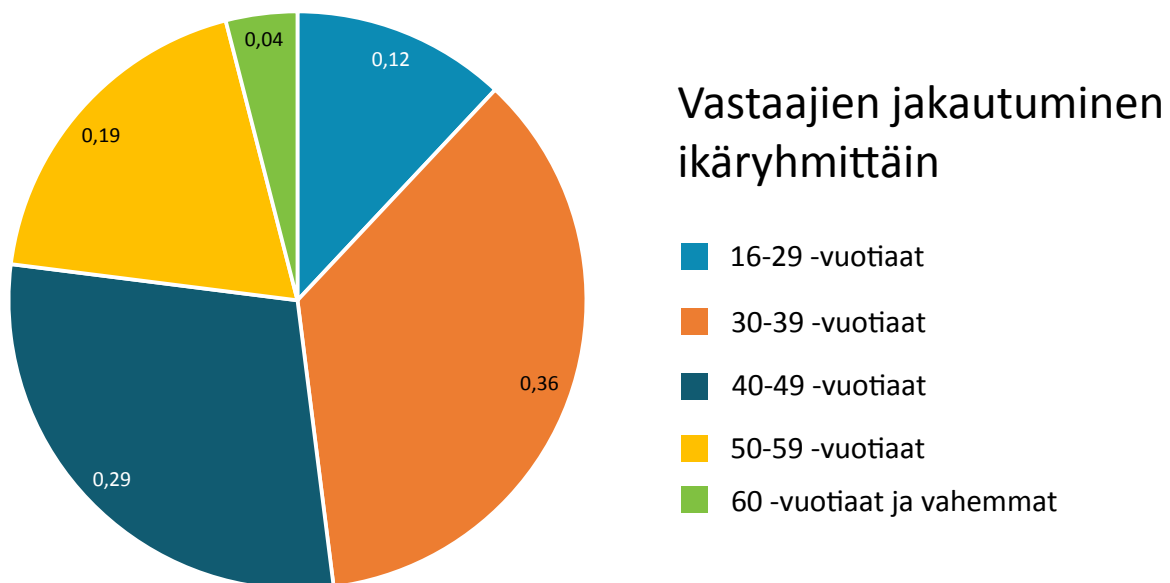
SAVAL:n jäsenrekisteristä saatiin tiedot jäsenten sukupuolesta ja iästä. SAVAL:iin kuuluvista valmentajista 73 % oli miehiä ja 27 % naisia. Suurin ikäryhmä oli 30-39 -vuotiaat, joita oli 35 % jäsenistä. Lähes puolet jäsenistä, 47 %, oli 30–49 -vuotiaita miehiä. Taulukossa 5 esitetään, miten SAVAL:n jäsenkunta jakautuu naisiin ja miehiin sekä eri ikäryhmiin.

Taulukko 5. SAVAL:n jäsenkunta ja kyselyyn vastanneet ammattivalmentajat sukupuolittain ja ikäryhmittäin

		SAVAL:n jäsenet		2016 kyselyyn vastanneet		Erotus
Miehiä	16-29 -vuotiaat	48	5 %	28	6 %	+1 %
	30-39 -vuotiaat	223	24 %	110	24 %	+0 %
	40-49 -vuotiaat	218	23 %	93	20 %	-3 %
	50-59 -vuotiaat	158	17 %	76	16 %	-1 %
	60 -vuotiaat ja vanhemmat	45	5 %	14	3 %	-2 %
	Miehet yhteensä	692	73 %	321	69 %	-4 %
Naisia	16-29 -vuotiaat	35	4 %	27	6 %	+2 %
	30-39 -vuotiaat	108	11 %	56	12 %	+1 %
	40-49 -vuotiaat	63	7 %	41	9 %	+2 %
	50-59 -vuotiaat	36	4 %	15	3 %	-1 %
	60 -vuotiaat ja vanhemmat	13	1 %	5	1 %	0 %
	Naiset yhteensä	255	27 %	144	31 %	+4 %
	Kaikki yhteensä	947		465		

5.1 VALMENTAJIEN SUKUPUOLI JA IKÄ

Valmentajakyselyyn vastasi yhteensä 465 ammattivalmentajaa, joista 321 oli miehiä ja 144 naisia. Vastaa- jista 69 % oli siis miehiä ja 31 % naisia. Naisten osuus vastaajista kasvoi hieman verrattuna vuoteen 2012, jolloin naisia oli noin 25 % ja miehiä 75 % vastaajista. Vuonna 2016 vastaajat olivat keskimäärin 41,5 -vuotiaita, kun he vuonna 2012 olivat keskimäärin 40,7 -vuotiaita. Vuonna 2016 kyselyyn vastasivat siis hieman vanhemmat valmentajat kuin vuonna 2012. Innokkaimmin kyselyyn vastasivat 30-39 -vuotiaat, joita oli 36 % vastaajista. Toiseksi suurin ikäryhmä olivat 40-49 -vuotiaat, joita oli 29 %, ja kolmanneksi suurin 50-59 -vuotiaat, joita oli 19 % vastaajista. Vastaajien jakautuminen sukupuolittain ja ikäryhmittäin esitetään taulukossa 5 ja kuviossa 3. Valmentajista 41 % toimi yksilölajeissa, 47 % joukkuelajeissa ja 12 % molemmissa.

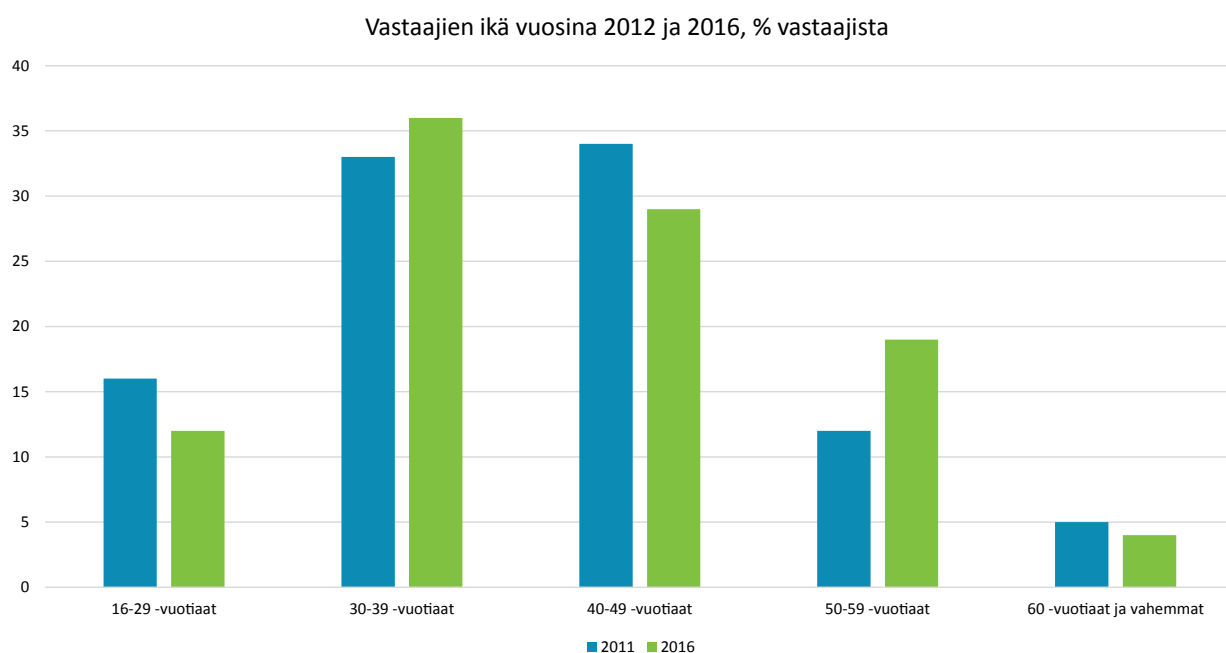
Kuvio 3. Vastaajien jakautuminen ikäryhmittäin vuonna 2016

Kyselyyn vastanneet valmentajat edustivat melko hyvin SAVAL:in koko jäsenkuntaa. Naiset olivat aktiivisempia vastaajia (+ 4 %) kuin miehet (-4 %). Samoin alle 39-vuotiaat olivat hieman innokkaampia vastaajia kuin yli 40-vuotiaat. Suurin kyselyyn vastannut ikäryhmä oli 30-39-vuotiaat, joita oli 36 % vastaajista. Tämä oli linjassa perusjoukon kanssa, sillä 35 % SAVAL:n jäsenistä kuului samaan ikäryhmään. Hieman perusjoukon osuuttaan heikommin vastasivat puolestaan 50-59 -vuotiaat ja yli 60 -vuotiaat. SAVAL:n jäsenkunta ja kyselyn vastaajat ikäryhmittäin esitetään taulukossa 6.

Taulukko 6. SAVAL:n jäsenkunta ja kyselyn vastaajat ikäryhmittäin

	SAVAL:n jäsenet %-osuus	2016 kyselyyn vastanneet %-osuus	Erotus
16-29 -vuotiaat	9	12	+3 %
30-39 -vuotiaat	35	36	+1 %
40-49 -vuotiaat	30	29	- 1 %
50-59 -vuotiaat	21	19	-2 %
60 -vuotiaat ja sitä vanhemmat	6	4	-2 %
Yhteensä	100	100	

Vuoteen 2012 verrattuna 30-39 -vuotiaat ja 50-59 -vuotiaat vastasivat valmentajakyselyyn vähän ahkerammin. 16-29 -vuotiaiden ja 40-49 vuotiaiden vastaajien osuus puolestaan pienentyi hieman. Vuonna 2012 suurin ikäryhmä oli 40-49 -vuotiaat, kun se vuonna 2016 oli 30-39 -vuotiaat. Erot ikäryhmien välillä eivät kuitenkaan olleet kovin suuria vuosien 2012 ja 2016 kyselyissä. Vastaajien jakautuminen ikäryhmittäin vuosina 2012 ja 2016 esitetään kuviossa 4.

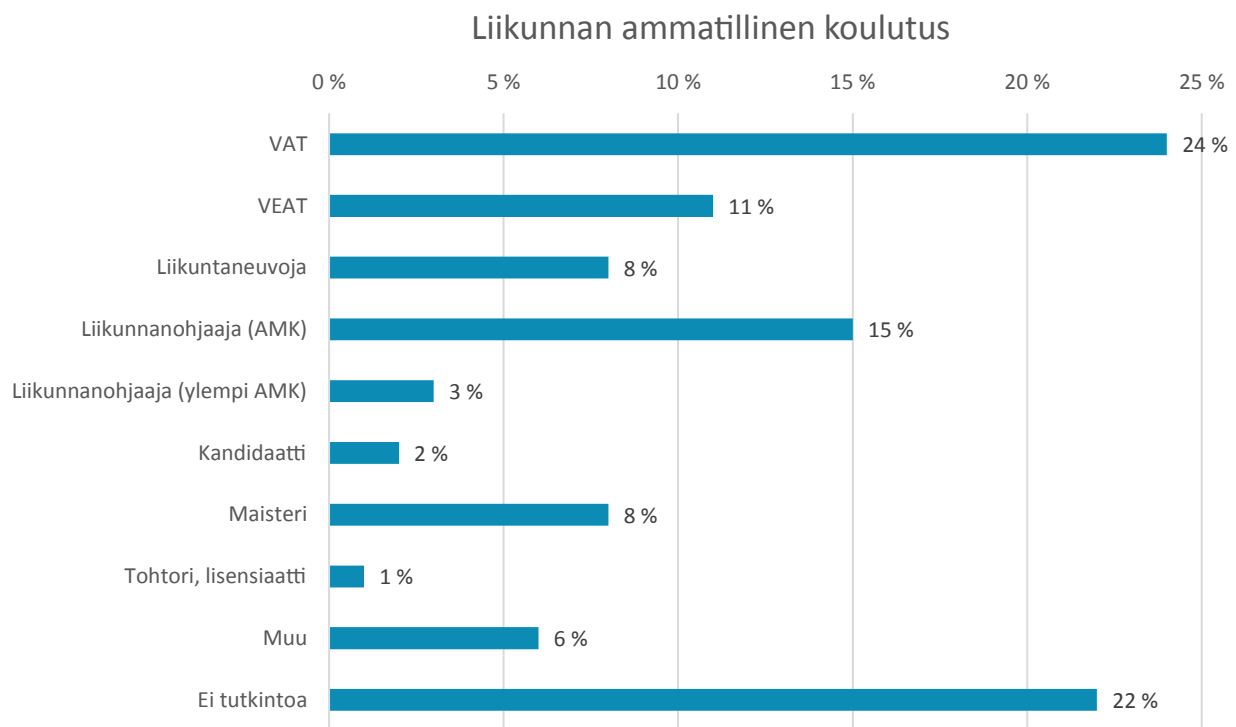

Kuvio 4. Vastaajien jakautuminen ikäryhmittäin vuosina 2012 ja 2016

5.2 VALMENTAJIEN KOULUTUS

Koulutusta käsittelevissä kysymyksissä valmentajaa pyydettiin valitsemaan vain yksi vaihtoehto, korkein suoritettu tutkinto. Yleisin vastaus oli valmentajan ammattitutkinto (VAT), jonka oli suorittanut korkeimpana tutkintonaan 24 % ammattivalmentajista. Toiseksi yleisin vastaus oli liikunnanohjaaja tai fysioterapeutti (AMK), jonka oli suorittanut korkeimpana tutkintonaan 15 % vastaajista. Kolmanneksi yleisin oli valmentajan erikoisammattitutkinto (VEAT), jonka oli suorittanut korkeimpana tutkintonaan noin joka kymmenes. Kahdeksalla prosentilla vastaajista korkein tutkinto oli liikuntaneuvojan tai liikuntatieteiden maisterin tutkinto. Toisaalta 22 % ammattivalmentajista ilmoitti, ettei heillä ole lainkaan liikunnan ammatillisista koulutusta.

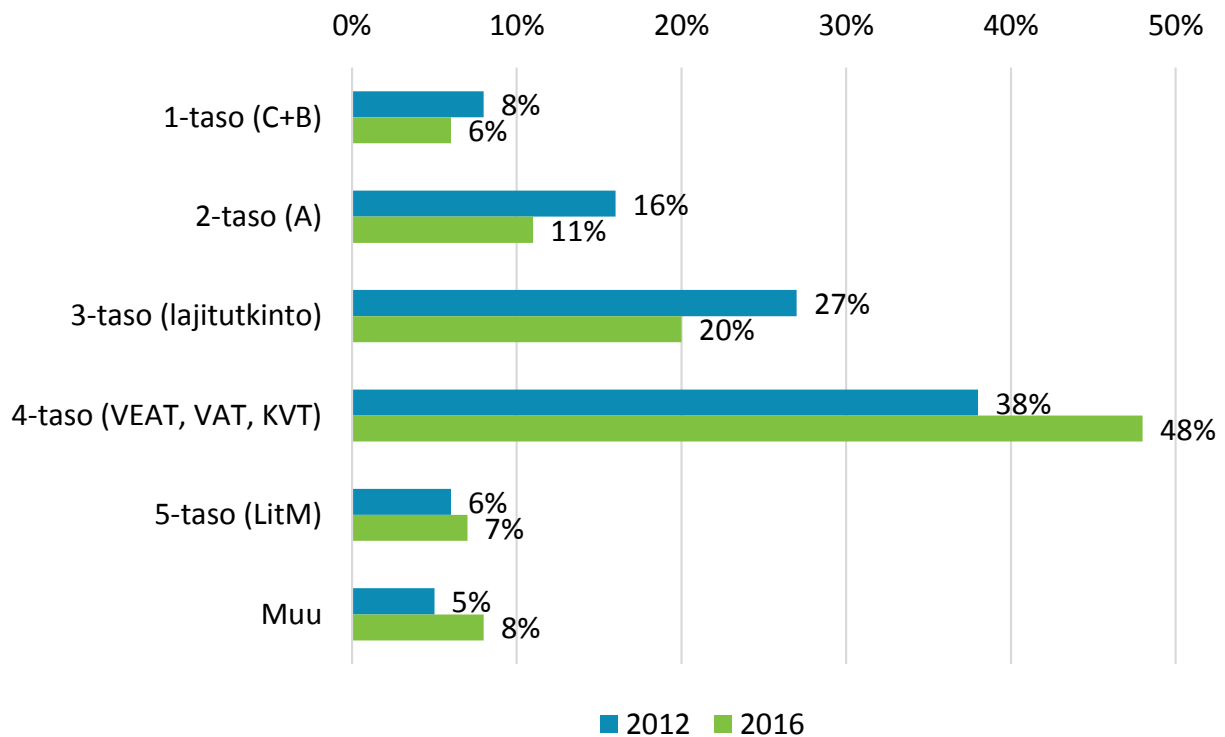
Liikunnan ammatillisen koulutuksen vastauksia ei voitu verrata täysin vuoden 2012 vastauksiin, sillä vuoden 2012 kyselyssä vastaajat saivat valita useamman kuin yhden vaihtoehdon. Toisaalta osa valmentajista ei vastannut kysymykseen lainkaan tuolloin. Vuosien 2012 ja 2016 kyselyt eivät siis olleet täydellisen vertailukelpoisia tämän kysymyksen osalta. Ammattivalmentajien liikunnan ammatillinen koulutus esitetään kuviossa 5.

Kuvio 5. Ammattivalmentajien liikunnan ammatillinen koulutus, korkein suoritettu tutkinto

Myös valmentajakoulutuksessa vastaajia pyydettiin valitsemaan korkein suoritettu taso. Valmentajakoulutuksista selkeästi suosituin oli 4-tason (VAT, VEAT, KVT) valmentajakoulutus. Sen oli käynyt korkeimpana koulutuksenaan 48 % valmentajista. Viidennes oli suorittanut 3-tason koulutuksen. 2-tason valmentajakoulutuksen käyneitä oli 11 % ja 1-tason käyneitä 6 % ammattivalmentajista. 5-tason, liikuntatieteiden maisterin koulutuksen, oli suorittanut 7 %. Jokin muu valmentajakoulutus oli 8 prosentilla vastaajista. Valmentajakyselyn perusteella näyttää siis siltä, että valmentajat olivat vuonna 2016 paremmin koulutettuja kuin vuonna 2012. Ammatilliset näyttötutkinnot VAT ja VEAT olivat säilyttäneet suosionsa. Ammattivalmentajien valmentajakoulutus esitetään kuviossa 6.

Valmentajakoulutus

Kuvio 6. Ammattivalmentajien valmentajakoulutus, korkein suoritettu taso

5.3 VALMENTAJIEN TYÖSUHDE

Kyselyyn vastanneista ammattivalmentajista päätoimisia oli 393 ja osa-aikaisia, yli 50 % tuloistaan valmennuksesta saavia 72. Päätoimisia oli siis 85 % vastaajista ja osa-aikaisia 15 %. Osa-aikaisia, alle puolet tuloistaan valmennuksesta saavia vastaajia ei laskettu ammattivalmentajiksi. Vuoteen 2012 verrattuna päätoimisten ammattivalmentajien määrä lisääntyi noin viidellä prosenttiyksiköllä ja osa-aikaisten ($\geq 50\%$) vastaavasti väheni noin viidellä prosenttiyksiköllä. Ammattivalmentajien työmuoto esitetään taulukossa 7.

Taulukko 7. Ammattivalmentajien työmuoto

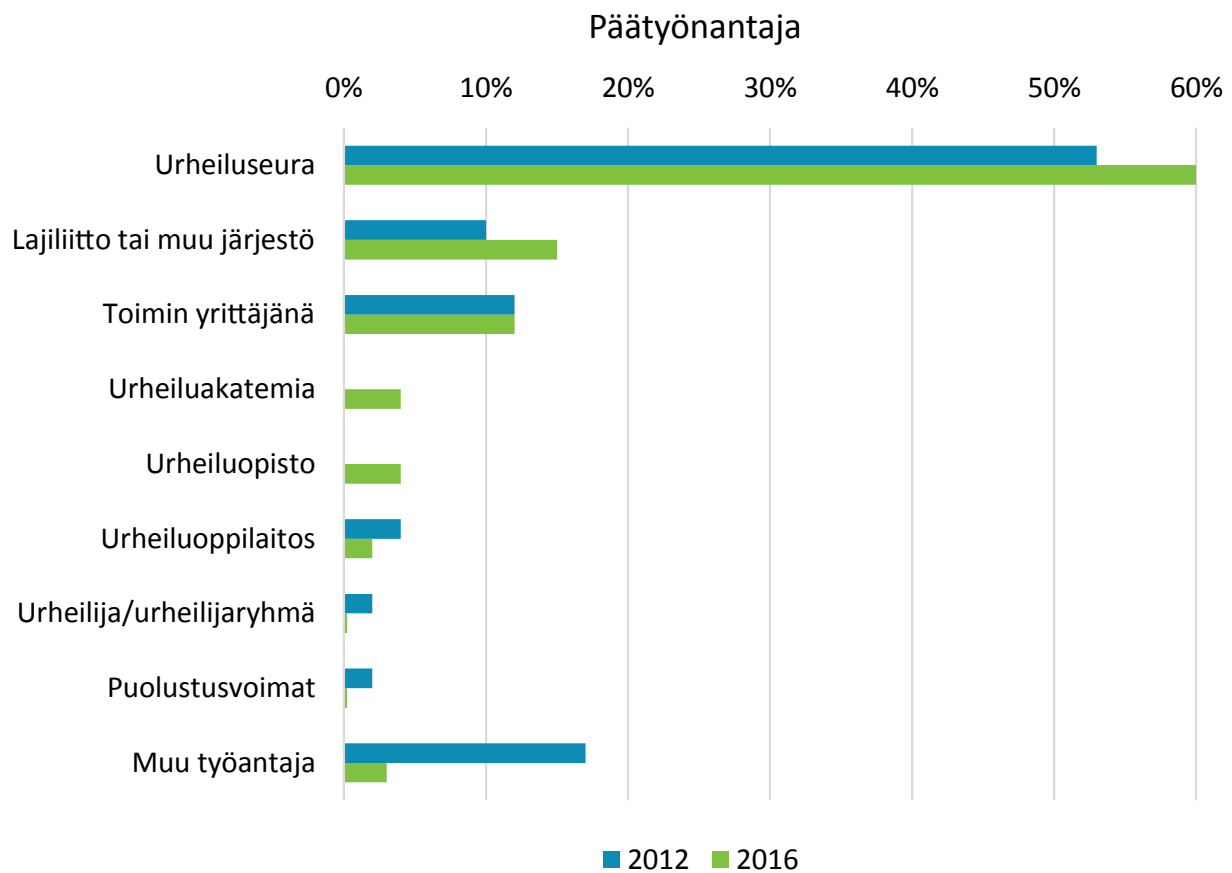
	2012		2016	
Päätoimisia	207	80 %	393	85 %
Osa-aikaisia ($\geq 50\%$)	51	20 %	72	15 %
Yhteensä	258	100 %	465	100 %

5.4 VALMENTAJIEN TYÖNANTAJAT

Ammattivalmentajien päätyönantajat pysyivät melko samoina verrattuna vuoteen 2012. Yleisin päätyönantaja oli vuonna 2016 edelleen urheiluseura. Seuroissa työskenteli 60 % kyselyyn vastanneista ammattivalmentajista. Seuroissa työskentelevien osuus lisääntyi noin 7 %-yksikköä vuodesta 2012. Toiseksi useimmin valmentajat työllistyivät lajiliittoihin tai muihin valtakunnallisiin järjestöihin, joissa toimi 15 %

ammattivalmentajista. Lajiliitoissa työskentelevien osuus lisääntyi niin ikään noin viidellä prosenttiyksiköllä verrattuna vuoteen 2012. 12 % valmentajista toimi yrittäjänä. Yrittäjien määrä pysyi valmentajakyselyn vastausten perusteella samana.

Urheiluakatemia tai urheiluopiston ilmoitti päätyönantajakseen 4 % valmentajista. Vuoden 2012 kyselyssä urheiluakatemia ja urheiluopisto sisältyivät kohtaan ”Muu työnantaja”, eivätkä ne olleet erillisiä vastausvaihtoehtoja. Siksi muiden työnantajien osuus oli selvästi suurempi vuonna 2012 kuin vuonna 2016. Urheiluoppilaitos oli päätyönantajana kahdella prosentilla valmentajista. 4 % työskenteli muun työnantajan palveluksessa. 0,2 prosentilla päätyönantaja oli urheilija/urheilijaryhmä tai Puolustusvoimat. Valmentajien päätyönantajat vuosina 2012 ja 2016 esitetään kuviossa 7.

Kuvio 7. Ammattivalmentajien päätyönantajat

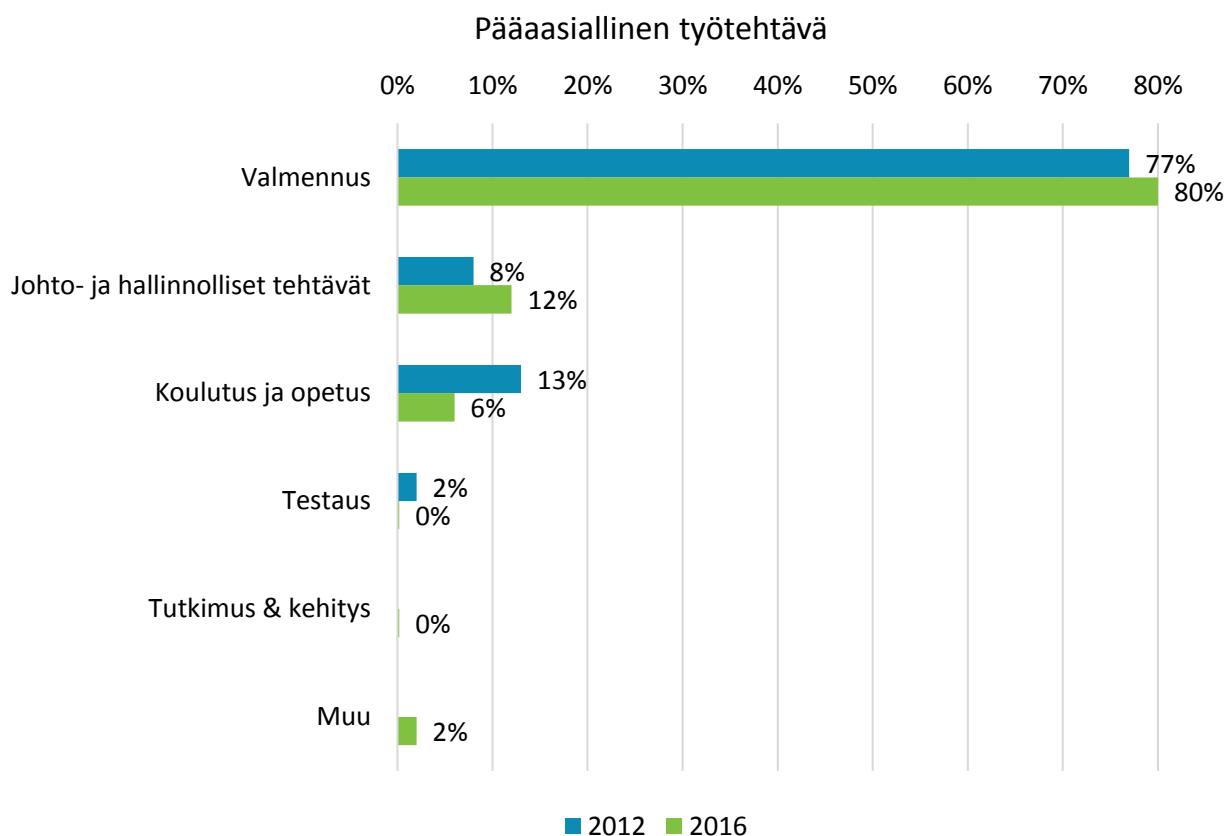
212 valmentajaa 465:stä (46 %) ilmoitti päätyönantajan lisäksi vähintään yhden sivutyönantajan. Ammattivalmentajien sivutyönantaja oli useimmin lajiliitto tai muu valtakunnallinen järjestö. Toiseksi yleisin sivutyönantaja oli urheiluseura ja kolmanneksi yleisintä oli, että valmentaja tienasi lisätuloja toimimalla yrittäjänä. Neljänneksi yleisin sivutyönantaja oli urheiluakatemia. Sivutyönantajien yleisyys kertoo siitä, että valmentajien palkka koostuu usein monesta eri lähteestä, ja erilaiset yhteispalkkaukset ovat valmentajan ammatissa yleisiä. Valmentajien sivutyönantajat esitetään taulukossa 8. Sivutyönantajien summa (288) on suurempi kuin sivutyönantajan ilmoittaneiden määrä (212), koska osa valmentajista ilmoitti useita sivutyönantajia.

Taulukko 8. Ammattivalmentajien sivutyönantajat

Sivutyönantaja	Sivutyönantajan nimenneet valmentajat, kpl
Lajiliitto tai muu järjestö	83
Urheiluseura	52
Toimin yrittäjänä	40
Urheiluakatemia	35
Urheilija/urheilijaryhmä	19
Urheiluoppilaitos	18
Urheiluopisto	16
Puolustusvoima	2
Muu työnantaja	23
Yhteensä	288

5.5 VALMENTAJIEN TYÖTEHTÄVÄT

Ammattivalmentajien pääasiallinen työtehtävä oli 80 %:lla valmentajista valmennus. 12 %:lla tärkein työtehtävä olivat johto- ja hallinnolliset tehtävät, 6 %:lla koulutus ja opetus. Yksittäisiä mainintoja keräsivät testaus sekä tutkimus ja kehitys. Kohtaan ”Muu” oli vastattu esimerkiksi ”valmennuspäällikkö”, ”kouluspäällikkö” tai ”puoliksi valmennus sekä johto- ja hallinnolliset tehtävät”. Vuoteen 2012 verrattuna valmennus sekä johto- ja hallinnolliset tehtävät pääasiallisena työtehtävänä lisääntyivät hieman. Koulutuksen ja opetuksen merkitys taas väheni. Ammattivalmentajien pääasiallinen työtehtävä esitetään kuviossa 8.

Kuvio 8. Ammattivalmentajien pääasiallinen työtehtävä

5.6 VALMENTAJIEN TYÖAIKA

Valmentajakyselyn perusteella ammattivalmentajien viikoittainen palkallinen työaika vähentyi puoleltoista tunnilla verrattuna vuoteen 2012. Palkallinen työaika oli keskimäärin 37,5 tuntia. Samoin viikoittainen valmennukseen käytetty palkallinen työaika vähentyi kahdella tunnilla 26 tuntiin. Valmennukseen viikoittain käytetty palkaton työaika pysyi samana, 10 tunnissa. Ammattivalmentajien työaika esitetään taulukossa 9.

Taulukko 9. Ammattivalmentajien työaika

	Viikoittainen palkallinen työaika keskimäärin	Viikoittainen valmennukseen käytetty palkallinen työaika keskimäärin	Viikoittainen valmennukseen käytetty palkaton työaika keskimäärin
2002	36	29	12
2012	39	28	10
2016	37,5	26	10

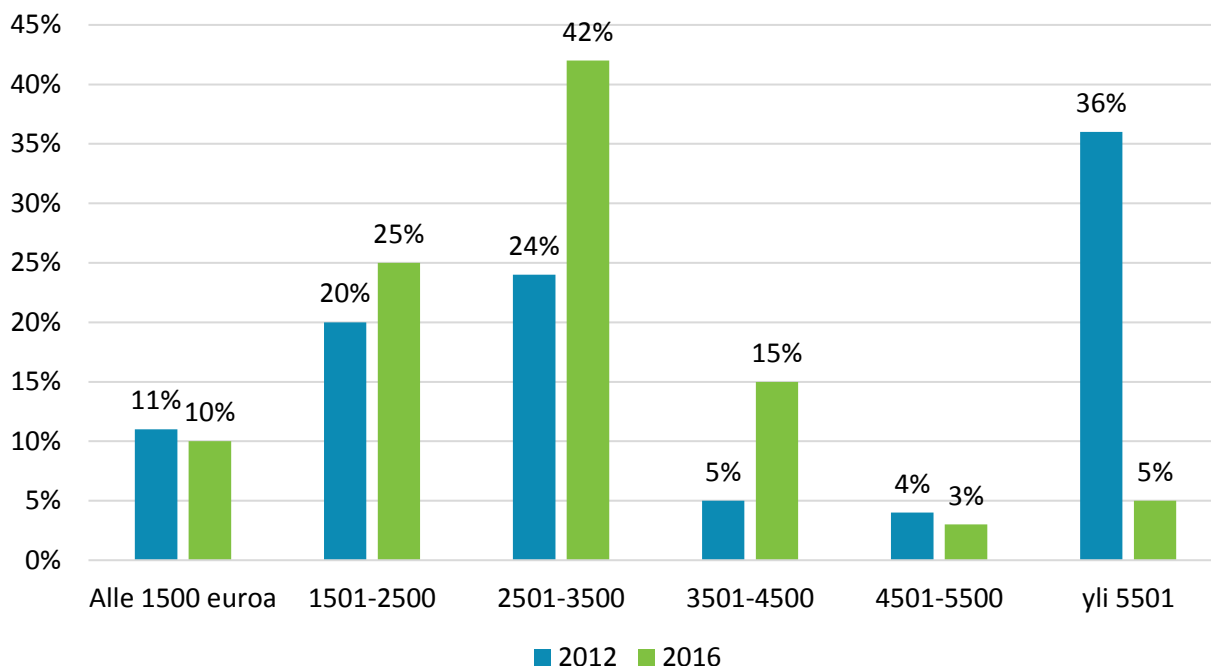
5.7 VALMENTAJIEN BRUTTOTULOT

Valmentajien bruttotulot näyttävät melko erilaisilta vuosien 2012 ja 2016 kyselyissä. Vuonna 2012 ammattivalmentajat tienasivat keskimäärin 3500–4000 euroa, vuonna 2016 2500–3000 euroa. Keskimääräiset tulot olivat siis noin tuhat euroa pienemmät vuonna 2016. Vuoden 2012 kyselyssä **55 %** päätoimisista ja osa-aikaisista ($\geq 50\%$) valmentajista tienasi alle 3500 euroa kuussa. Suurin ryhmä olivat yli 6000 euroa tienanneet, joita oli **34 %** ammattivalmentajista. Vuonna 2016 **77 %** ammattivalmentajista tienasi alle 3500 euroa kuussa. Suurin ryhmä olivat 2501–3500 euroa tienanneet, joita oli **42 %** vastaajista. Tämän ryhmän osuus oli selvästi suurempi kuin vuonna 2012, jolloin siihen kuului vain **24 %** vastaajista. Yli 6000 euroa kuussa tienanneita oli puolestaan vain **5 %** vastaajista, kun heitä neljä vuotta aiemmin oli ollut **34 %** vastaajista. Yli 6000 euroa kuussa tienanneiden määrä putosi siis 90 valmentajasta 22 valmentajaan. Valmentajien bruttotulot vuosina 2012 ja 2016 esitetään taulukossa 10 ja kuviossa 9.

Taulukko 10. Ammattivalmentajien bruttotulot

	2012		2016	
	Lukumäärä	%-osuus	Lukumäärä	%-osuus
Alle 1500	28	11	46	10
1501-2000	17	7	36	8
2001-2500	33	13	81	17
2501-3000	35	13	115	25
3001-3500	29	11	77	17
3501-4000	10	4	45	10
4001-4500	3	1	23	5
4501-5000	9	3	10	2
5001-5500	3	1	7	1
5501-6000	5	2	2	0
yli 6001	90	34	22	5
Yhteensä	262	100	464	100

Valmentajien bruttotulot

Kuvio 9. Ammattivalmentajien bruttotulot

Kuviosta 9 nähdään, että ylimpään tuloluokkaan kuuluneiden valmentajien määrä oli poikkeuksellisen suuri vuonna 2012. Vuoden 2016 kyselyssä suurin osa vastaajista taas oli keskituloisia, eivätkä tulojen ääripäät olleet yliedustettuina. Todennäköisintä onkin, että erittäin hyvätuloiset valmentajat vastasivat kyselyyn erityisen ahkerasti vuonna 2012. He olivat suurimmaksi osaksi ammattilaisurheilussa toimivia ammattivalmentajia, eli jääkiekko- ja jalkapallovalmentajia. Osa kovapalkkaisista valmentajista oli myös lajiliittojen ja suurten seurojen valmennuksen johtotehtävissä olevia. Heidän osuutensa vastaajista saattoi siis tuolloin olla suurempi kuin heidän osuutensa perusjoukosta, mikä on nostanut esimerkiksi valmentajien keskituloja huomattavasti. Vuonna 2016 kyselyyn taas vastasi suhteellisesti enemmän keskituloisia, esimerkiksi urheiluakatemiavalmentajia sekä nuorten ja junioreiden parissa työskenteleviä seuravalmentajia. Kovapalkkaisimmat ammattilaisurheilussa toimivat valmentajat eivät puolestaan vastanneet yhtä innokkaasti kuin vuonna 2012.

Valmentajien bruttotulojen vertailussa on huomioitava myös, että valmentajakyselyn vastaajamäärä oli huomattavasti suurempi vuonna 2016 kuin vuonna 2012. Vuonna 2012 kyselyyn vastasi 262 ammattivalmentajaa, vuonna 2016 465. Vuonna 2012 selvityksessä ei tehty analyysia perusjoukosta, eli SAVAL:n tai Suomen Valmentajat ry:n kaikista jäsenistä. Siksi ei tiedetä, edustivatko kyselyyn vastanneet tuolloin perusjoukkoa, vai poikkesivatko he siitä jollakin olennaisella tavalla. Vuonna 2016 analyysi perusjoukosta tehtiin, ja sen perusteella kyselyyn vastanneet edustivat perusjoukkoa melko hyvin (ks. kohta 4.3.1, Sukupuoli ja ikä). Vuoden 2016 kyselyn tuloksia voidaan siksi pitää luotettavampina erityisesti bruttotulojen osalta. Valmentajakyselyiden perusteella ei siis voida varmasti tietää, ovatko muutokset palkoissa todellisia muutoksia, vai johtuvatko ne siitä, että ero vastaajamäärissä on niin suuri.

6 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Ammattivalmentajien määrä on lajiliittojen arvioiden perusteella kasvanut noin 400 valmentajalla vuodesta 2012 vuoteen 2016. Kasvua on tapahtunut erityisesti suurissa joukkue- ja yksilölajeissa: jalkapallossa, jääkiekossa, tenniksessä, uinnissa, voimistelussa ja ratsastuksessa. Toisaalta valmentajamäärät ovat nousseet myös viime vuosina suositaan kasvattaneissa lajeissa, kuten fitnessurheilussa ja thai-nyrkkeilyssä. Lisäksi eri lajien urheilijoita valmentavat fysiikka- ja yleisvalmentajat ovat vakiinnuttaneet asemansa esimerkiksi useissa urheiluakatemioiden lajeissa, kuten fitnessurheilussa ja thai-nyrkkeilyssä. Lisäksi eri lajien urheilijoita valmentavat fysiikka- ja yleisvalmentajat ovat vakiinnuttaneet asemansa esimerkiksi useissa urheiluakatemioiden lajeissa, kuten fitnessurheilussa ja thai-nyrkkeilyssä. Toisaalta tenniksen ja ratsastuksen kaltaisissa lajeissa valmentajat ohjaavat yhä useammin myös tavan kuntoilijoita kilpaurheilijoiden lisäksi, mikä antaa heille enemmän työmahdollisuuksia. Valmentajien ammattikunta on siis laajentunut, kun entistä useammat lajit ovat pystyneet työllistämään valmentajia kokopäiväisesti. Kehitystä voidaan pitää positiivisena valmentajien kannalta; se kertoo työmahdollisuuksien lisääntymisestä.

Huippu-urheilun muutoksen näkökulmasta on vaikea sanoa, onko muutostyö vaikuttanut jollain tapaa päätoimisten ammattivalmentajien määrään. Ammattivalmentajien asemaa suomalaisessa urheilujärjestelmässä on yritetty parantaa ainakin Nuorten olympiavalmentaja -hankkeen avulla. Hanke aloitettiin vuonna 2006 tukemaan nuorten urheilulahjakkuuksien valmentautumista. Olympiakomitea osallistuu Nuorten olympiavalmentajien palkkakustannuksiin maksamalla noin 30-40 % kunkin NOV:n palkasta valmentajan varsinaiselle työnantajalle. NOV:ien palkanmaksuun voivat osallistua esimerkiksi lajiliitto, urheiluseura ja Olympiakomitea. Myös urheiluopistot, -akatemit ja kunnat osallistuvat joidenkin NOV:ien palkkakustannuksiin. (Suomen Olympiakomitea 2017). Vuonna 2012 nuorten olympiavalmentajia oli 64, ja Olympiakomitean palkkatuki heille oli 868 505 euroa (Suomen Olympiakomitea 2012). Vuonna 2016 nuorten olympiavalmentajia oli jo 90, eli heidän määränsä oli kasvanut lähes 30 valmentajalla neljän vuoden aikana (Suomen Olympiakomitea 2017). Toisaalta järjestelmän rahoitus on ollut myös uhattuna, kun Olympiakomiteaan vuonna 2016 tehty taloustarkastus ja sitä seurannut valtionavustuksen takaisinperintä pakottivat järjestön etsimään säästökohteita toiminnastaan (Viinikka 2016). Vuoden 2017 maaliskuuhun mennessä säästöt eivät kuitenkaan olleet vielä kohdentuneet NOV:hin.

Yhteispalkkaukset ovat todennäköisesti mahdollistaneet joidenkin valmentajien palkkauksen silloin, kun millään yksittäisellä taholla ei olisi ollut varaa maksaa heidän koko palkkaansa. Ne ovat siis saattaneet edistää joidenkin valmentajien siirtymistä ammattivalmentajiksi tai osa-aikaisesta työsuhteesta kokoaikaiseen. Toisaalta palkkalähteiden sirpaleisuus saattaa olla valmentajan ammatin houkuttelevuutta heikentävä tekijä. Vaikka valmentajan palkan maksaisi useampi eri taho, olisi työsuhte hyvä perustaa yhteen organisaatioon (= yksi työnantaja) rahoittajien sopiessa vastuistaan ja velvoitteistaan keskinäisellä sopimuksella. Tällä tavalla toimien valmentajan ja työnantajan välinen vuorovaikutus onnistuisi helpommin kuin hajautetussa työssä. Selvityksen valmentajakyselyyn vastanneista ammattivalmentajista 46 % ilmoitti työskentelevänsä vähintään kahden eri työnantajan palveluksessa. Usean työnantajan palveluksessa työskenteleminen on siten melko yleistä valmentajien keskuudessa.

Ammattivalmentajaselvityksen tiedonkeruun kannalta yhteispalkkauskäytännöt olivat haastavia. Kun valmentajilla oli useita työnantajia, oli päätettävä, minkä organisaation alle heidät laskettaisiin. Tämä näkyi erityisesti urheiluakatemioiden, -opistojen ja -oppilaitosten kohdalla. Näiden organisaatioiden piirissä työskenteli paljon valmentajia, joiden päätyönantaja oli useimmiten urheiluseura tai lajiliitto. Akatemioiden, opistojen ja oppilaitosten valmentajamäärät näyttävät siis aiempaa pienemmiltä vuoden 2016 selvityksessä, koska kukin valmentaja laskettiin ainoastaan päätyönantajansa alle. Tällä pyrittiin

välttämään päällekkäisyydet. Varsinkin akatemiaympäristössä toimivien valmentajien kokonaismäärä, työnantajat ja palkkauskäytännöt olivat niin monimutkainen kokonaisuus, että niistä olisi voinut tehdä kokonaan oman selvityksensä.

Toinen ammattivalmentajaselvityksen käytännön toteutusta vaikeuttanut seikka oli valmentajarekistereiden puute. Vain harvoilla lajiliitoilla oli valmentajarekisteri, johon oli koottu tiedot kaikista, tai ainakin ammattimaisesti lajin parissa toimivista valmentajista. Erityisen puutteellisia tiedot olivat osa-aikaisten valmentajien osalta. Yksi suuri lajiliitto ei ilmoittanut osa-aikaisten valmentajien määrää lainkaan, koska sitä oli heidän mukaansa ”mahdoton arvioida”. Rekisteritiedon puuttuessa osa liittojen ilmoittamista valmentajamääristä oli ennemminkin suuntaa-antavia arvioita kuin eksakteja lukuja. Tiedon puute valmentajien kokonaismäärästä ei ole ongelma ainoastaan huippu-urheilun kehittämisen, seurannan ja arvioinnin näkökulmasta. Valmentajarekistereiden puute herättää kysymyksiä myös siitä, miten tietyn lajin valmennusprosessia voidaan kehittää koordinoitusti, jos liitot eivät edes tiedä, kuinka paljon heidän lajissaan on valmentajia.

Naisten osuus ammattivalmentajista vaihteli sen mukaan, keneltä asiaa kysyttiin. Lajiliitoille suunnatun kyselyn perusteella 78 % ammattivalmentajista oli miehiä ja 22 % naisia. Vuonna 2012 esitetyt arviot olivat hyvin samankaltaisia; tuolloin miehiä oli lajiliittojen arvioiden mukaan 79 % ja naisia 21 % ammattivalmentajista. Suomen Ammattivalmentajat SAVAL:n jäsenkunnasta taas 73 % oli miehiä ja 27 % naisia vuonna 2016. Tilastokeskuksen ammattirekisterin perusteella urheiluvalmentajan tai toimitsijan ammatinimikkeellä toimineista miehiä oli 64 % ja naisia 36 % (Tilastokeskus 2014). Naisten osuus vaihteli siis lähteestä riippuen 22–36 % välillä. Joka tapauksessa naisia toimi ammattivalmentajina selvästi vähemmän kuin miehiä. Naisten valmentajaksi ryhtymistä on pyritty edistämään eri tahojen yhteistyössä toteuttavalla ”Valmentaa kuin nainen” -hankkeella. Hanke alkoi vuonna 2014 ja sen tarkoituksena on lisätä naisvalmentajien määrää erityisesti joukkuepallolajeissa. Hanketta seurataan vuoteen 2018 saakka. (Suomen Valmentajat ry. 2017.) Hankkeen kaltaiset avaukset ovat tärkeitä suomalaiselle urheilulle, sillä ne edistävät tasa-arvoa ja tukevat naisia, kun he suunnittelevat valmentajan uralle lähtemistä.

Suomessa toimi vuonna 2016 yhteensä noin 80 000 vapaaehtoista- tai ammattivalmentajaa (Hämäläinen 2017). Suurin osa näistä valmentajista on vapaaehtoisvalmentajia. Valtaosa valmentajista saa siis työstään korkeintaan kulukorvauksia, tai vain pienen palkkion. Osa huippu-urheilijoidenkin valmentajista joutuu taiteilemaan päivätyönsä ja valmentamisen välillä. Rion olympialaisten aikaan uutisoitiin laajalti olympiamitalisti Maarit Potkosen valmentajasta Maarit Teurosesta, joka oli valmentanut nyrkkeilijän olympialaisiin päivätyönsä ohessa. Valmentajan ammatti onkin haastava erityisesti yksilölajeissa; tarve osaaville ammattivalmentajille on kova, mutta palkanmaksajia on vähänlaisesti. Tilannetta on yritetty kohentaa yhteispalkkauksin, mutta nekin mahdollistavat palkanmaksun vain rajalliselle joukolle valmentajia. Samalla yksi suomalaisen huippu-urheilun strategisista tavoitteista on ammattivalmentajien määrän lisääminen. Ongelma on siis ennen kaikkea taloudellinen – kuka maksaisi valmentajien palkat? Toki rahoitukseen liittyvät ongelmat koskettavat suomalaista kilpa- ja huippu-urheilua laajemminkin, aina urheilijoiden arjessa pärjäämisestä lähtien. Valmentamisen edellytysten parantamisen tulisi kuitenkin olla yksi suomalaisen huippu-urheilun keihäänkärjistä, sillä parempi valmennus johtanee myös menestyvämpiin urheilijoihin.

Suomen Valmentajat ja Suomen Ammattivalmentajat SAVAL aloittivat vuonna 2017 ”Valmentajalla on väliä” -kampanjan. Hankkeen tarkoituksena on parantaa valmentajien arvostusta sekä urheilun sisällä että

suomalaisessa yhteiskunnassa laajemminkin. Kampanjan johtohahmoin kuuluva Erkki Westerlund otti jo alkuvuodesta kantaa Jääkiekkoliiton toimintaan jääkiekon nuorten MM-kisojen yhteydessä, kun liitto päätti erottaa koko valmennusjohdon kesken kisojen. Westerlundin mukaan päätös osoitti, ettei liiton johto kunnioittanut valmentajia tai arvostanut heidän työtään. (Westerlund 2017.) Valmentajien yleinen arvostus ja ammattikunnan tunnettuus liittyvät kiinteästi myös valmentajana toimimisen taloudelliseen perustaan. Jos valmentajia ja heidän osaamistaan ei arvosteta, on heidän työlleen vaikeaa hankkia lisää taloudellisia resursseja. Toisaalta osaamisen lisääntymisen myötä kasvava arvostus johtaa toivottavasti jossain vaiheessa myös valmentajien taloudellisen aseman parantumiseen ja ammattivalmentajien määrän lisääntymiseen edelleen.

LÄHTEET

Blomqvist, M. & Hämäläinen, K. 2015. Valmentajien seurantakysely 2013. KIHUn julkaisusarja nro 49. Viitattu 2.3.2017.

http://www.sport.fi/system/resources/W1siZiZlsljwMTUvMDEvMjgvMDI5NDZfNDZfMTY0X1ZhbG1lbnR-hamllbl9zZXVvYW50YWt5c2VseV8yMDEzX3dlYi5wZGYiXV0/Valmentajien%20seurantakysely_2013_web.pdf

Blomqvist, M., Häyrinen, M. & Hämäläinen, K. 2012. Valmentajakysely. Kuvaus suomalaisten valmentajien taustoista ja valmentajauran aikaisista oppimistilanteista. KIHUn julkaisusarja nro 31. Viitattu 2.3.2017.

http://www.urheilututkimukset.fi/media/urtu/julkaisut/2012_blo_valmentaja_sel55_11011.pdf

Hämäläinen, K. 2017. Kirjallinen tiedonanto 25.1.2017.

Kärmeniemi, M. 2012. Valmentaminen ammattina Suomessa 2012. KIHUn julkaisusarja nro 34. Viitattu 2.3.2017.

http://www.urheilututkimukset.fi/media/urtu/julkaisut/2012_kar_valmentami_sel67_73973.pdf

Lämsä, J., Nummela A. & Puska, M. 2017. Valmennuskeskusarviointi. KIHUn julkaisusarja nro 52. Viitattu 2.3.2017.

<https://www.kihu.fi/materiaalit/>

Suomen Olympiakomitea ry. 2017. Nuorten olympiavalmentajat. Viitattu 16.3.2017

<https://www.olympiakomitea.fi/huippu-urheilu/urheiluakatemiaohjelma-2/nuorten-olympiavalmentajat/>

Suomen Olympiakomitea ry. 2012. Vuosikertomus 2012. Viitattu 16.3.2017.

http://www.sport.fi/system/resources/W1siZiZlsljwMTQvMDgvMDUvMTNfMzFfNTlfMTE3X-29seW1waWFrb21pdGVhX3Z1b3Npa2VydG9tdXNfMjAxMi5wZGYiXV0/olympiakomitea_vuosikertomus_2012.pdf

Suomen Valmentajat ry. 2002. Valmentaminen ammattina Suomessa. Viitattu 2.3.2017.

<https://suomenvalmentajat-fi-bin.directo.fi/@Bin/5a5e601134f1dc6db0ba5ecaa7526235/1488445623/application/pdf/256261/valmentaminen%20ammattina%202002.pdf>

Suomen Valmentajat ry. 2015. Antidopingohjelma 2015–2016 ja kurinpitösäännöstö. Viitattu 6.3.2017.

<http://www.suomenvalmentajat.fi/@Bin/412383/Suomen+Valmentajat+antidopingohjelma+ja+kurin-pitos%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6st%C3%B6+2015.pdf>

Suomen Valmentajat ry. 2017. Valmentaa kuin nainen. Viitattu 16.3.2017.

<http://www.suomenvalmentajat.fi/hankkeet/valmentaa-kuin-nainen/>

Tilastokeskus. 2014. Työlliset muuttujina sukupuoli, vuosi, ammattiryhmä ja ikä. Viitattu 6.3.2017.

<http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/sq/78df4df3-2c35-4b8f-970a-d3151a16b91f>

Viinikka, P. 2016. Nuorten olympiavalmentaja olympiakomitean mahdollisista säästöistä: Ei tunnu hyvältä. Yle Urheilu. 5.9.2016. Viitattu 16.3.2017.

<http://yle.fi/urheilu/3-9145734>

Westerlund, E. 2017. Avoin kirje suomalaiselle urheilujohdolle. Viitattu 16.3.2017.

<http://www.suomenvalmentajat.fi/?x254122=525671>

Wilensky, H. 1964. The Professionalization of Everyone? *American Journal of Sociology*, 70 (2), 137–158.

LIITTEET

LIITE A. Kyselylomake 1, valmentajat

Ammattivalmentajalla tarkoitetaan tässä kyselyssä henkilöä, joka tekee *valmennustyötä* tai *siihen läheisesti liittyviä tehtäviä urheilun parissa*. Ammattivalmentaja työskentelee *palkansaajana tai yrittäjänä* ja saa tekemästään valmennustyöstä *palkkatuloja tai yritystuloja*. Lisäksi hänellä on alaan liittyvä *koulutus*. Ammattivalmentaja kantaa vastuuta urheilijan ja lajin kehityksestä yhteiskunnallisesti hyväksyttävien tapojen mukaan.

Huom! Kysely on tarkoitettu valmentajille, jotka saavat valmentamisesta tai valmennukseen liittyvistä tehtävistä palkka- tai yritystuloa. Jos et saa palkka- tai yritystuloa valmennuksesta tai siihen liittyvistä tehtävistä, tai et valmenna tällä hetkellä, voit valita toisen näistä vaihtoehdoista. Tällöin sinut ohjataan suoraan kyselyn viimeiselle sivulle.

1. Toimitko valmentajana tällä hetkellä? *

- Päätoimisesti
- Osa-aikaisesti (saan yli 50% palkka- tai yritystuloista valmennuksesta tai siihen liittyvistä tehtävistä)
- Osa-aikaisesti (saan alle 50% palkka- tai yritystuloista valmennuksesta tai siihen liittyvistä tehtävistä)
- Oman työn ohessa (ei palkka- tai yritystuloja valmennuksesta tai siihen liittyvistä tehtävistä)
- En toimi valmentajana tällä hetkellä

2. Sukupuoli *

- Nainen
- Mies
- Muu

3. Syntymävuosi * [valittiin pudotusvalikosta]

4. Onko valmentamasi laji/lajit *

- Yksilölaji
- Joukkuelaji
- Valmennan sekä yksilö- että joukkuelajeja

5. Toimin valmentajana *

- Palkansaajana
- Yrittäjänä
- Muu, mikä:

6. Liikunnan ammatillinen koulutus (merkitse korkein suorittamasi tutkinto) *

- Valmentajan ammattitutkinto (VAT)
- Valmentajan erikoisammattitutkinto (VEAT)
- Liikunnanohjauksen perustutkinto (Liikuntaneuvoja)
- Ammattikorkeakoulututkinto (Liikunnanohjaaja AMK, Fysioterapeutti AMK)
- Ylempi ammattikorkeakoulututkinto (Liikunnanohjaaja, ylempi AMK)
- Alempi korkeakoulututkinto (LitK)
- Ylempi korkeakoulututkinto (LitM)
- Korkeakoulun jatkotutkinto (LitL, LitT)
- Muu (esim. ulkomailla suoritettu tutkinto)
- Ei liikunnan ammatillista tutkintoa

7. Valmentajakoulutus (merkitse korkein suorittamasi taso) *

- 1-taso (C+B)
- 2-taso (A)
- 3-taso (Lajitutkinto)
- 4-taso (VEAT, VAT, KVT)
- 5-taso (LitM)
- Muu
- Ei valmentajakoulutusta

8. Työnantaja. Jos sinulla on useita työnantajia, merkitse tähän päätyönantaja ja muut seuraavan kohtaan.

- Lajiliitto tai muu valtakunnallinen järjestö
- Puolustusvoimat
- Toimin yrittäjänä
- Urheilija/urheilijaryhmä
- Urheiluakatemia
- Urheiluopisto
- Urheiluoppilaitos (lukio tai ammattiopisto)
- Urheiluseura (yhdistys tai yritys)
- Muu työnantaja, mikä:

9. Muut työnantajat. Jos sinulla on useita työnantajia, merkitse muut tähän kohtaan.

- Lajiliitto tai muu valtakunnallinen järjestö
- Puolustusvoimat
- Toimin yrittäjänä
- Urheilija/urheilijaryhmä
- Urheiluakatemia
- Urheiluopisto
- Urheiluoppilaitos (lukio tai ammattiopisto)
- Urheiluseura (yhdistys tai yritys)
- Muu työnantaja, mikä:

10. Pääasiallinen valmennuksellinen työtehtävä

- Valmennus
- Koulutus ja opetus
- Johto- ja hallinnolliset tehtävät
- Testaus
- Tutkimus ja kehitys
- Muu, mikä:

11. Työaika

- Viikoittainen palkallinen työaika keskimäärin (tuntia)
- Viikoittainen valmennukseen käytetty palkallinen työaika keskimäärin (tuntia)
- Viikoittainen valmennukseen käytetty palkaton työaika keskimäärin (tuntia)

12. Valmennustyöstä saatava bruttoansio kuukaudessa

- alle 1500 €
- 1501-2000 €
- 2001-2500 €
- 2501-3000 €
- 3001-3500 €
- 3501-4000 €
- 4001-4500 €
- 4501-5000 €
- 5001-5500 €
- 5501-6000 €
- 6001 € tai enemmän

LIITE B. Kyselylomake 2, lajiliitot

Ammattivalmentajalla tarkoitetaan tässä kyselyssä henkilöä, joka tekee *valmennustyötä* tai *siihen läheisesti liittyviä tehtäviä urheilun parissa*. Ammattivalmentaja työskentelee *palkansaajana tai yrittäjänä* ja hän saa tekemästään työstä *palkkatuloja tai yritystuloja*. Lisäksi hänellä on alaan liittyvä *koulutus*. Ammattivalmentaja kantaa vastuuta urheilijan ja lajin kehityksestä yhteiskunnallisesti hyväksyttävien tapojen mukaan.

1. Lajiliiton nimi: *

2. Vastaaajan nimi sekä asema lajiliitossa: *

3. Arvioikaa lajin parissa työskentelevien päätoimisten valmentajien lukumäärä: *

- Lajin parissa yhteensä (kpl)
- Joista lajiliitossa (kpl)
- Joista piiri-/aluetasolla (kpl)
- Seuroissa (kpl)
- Muut (kpl)

4. Arvioikaa lajin parissa 50 % tai enemmän työskentelevien osa-aikaisten valmentajien lukumäärä: *

- Lajin parissa yhteensä (kpl)
- Joista lajiliitossa (kpl)
- Joista piiri/aluetasolla (kpl)
- Seuroissa (kpl)
- Muut (kpl)

5. Millainen on valmentajien sukupuolijakauma tällä hetkellä?

- Päätoimisia miehiä (kpl):
- Päätoimisia naisia (kpl):
- 50 % osa-aikaisia miehiä (kpl):
- 50 % osa-aikaisia naisia (kpl):

6. Mahdolliset lisätiedot/muut huomiot:

7. Onko liiton palkkaamalla valmentajilla yhteispalkkausta muiden lajiliittojen kanssa, minkä?

8. Onko liiton palkkaamalla valmentajilla yhteispalkkausta urheiluakatemioiden kanssa, minkä?

9. Onko liiton palkkaamalla valmentajilla yhteispalkkausta urheiluopistojen kanssa, minkä?

10. Onko liiton palkkaamalla valmentajilla yhteispalkkausta urheilulukioiden tai -ammattikoulujen kanssa, minkä?

11. Onko liiton palkkaamalla valmentajilla yhteispalkkausta urheiluseurojen kanssa, minkä?

12. Onko liiton palkkaamalla valmentajilla yhteispalkkausta muiden tahojen kanssa, minkä?

LIITE C. Kyselylomake 3, urheiluakatemit

Ammattivalmentajalla tarkoitetaan tässä kyselyssä henkilöä, joka tekee *valmennustyötä* tai *siihen läheisesti liittyviä tehtäviä urheilun parissa*. Ammattivalmentaja työskentelee *palkansaajana tai yrittäjänä* ja saa tekemästään valmennustyöstä *palkkatuloja tai yritystuloja*. Lisäksi hänellä on alaan liittyvä *koulutus*. Ammattivalmentaja kantaa vastuuta urheilijan ja lajin kehityksestä yhteiskunnallisesti hyväksyttävien tapojen mukaan.

1. Urheiluakatemian nimi: *

2. Vastaajan nimi sekä asema urheiluakatemiassa: *

Urheiluakatemoissa toimivien valmentajien työsuhteet on usein järjestetty erilaisin yhteispalkkausjärjestelyin. Valmentajilla on siis useita eri työnantajia ja/tai palkanmaksajia. Kirjoita tähän kohtaan, kuinka monen valmentajan **päätyönantajana** akatemia toimii. Ne valmentajat, joiden **sivutyönantaja** akatemia on, lasketaan lajiliittojen ja urheiluseurojen lukuihin. Heitä ei siis tarvitse ilmoittaa tässä kohtaa.

3. Kuinka monen päätoimisen ammattivalmentajan päätyönantaja akatemia on: *

4. Ammattivalmentajien palkkauksessa on erilaisia käytäntöjä eri kaupungeissa. Voisitko kertoa, miten ammattivalmentajien palkkaus on järjestetty akatemiasi alueella?

LIITE D. Lajiliittojen ilmoittamat päätoimiset valmentajat vuosina 2002, 2012 ja 2016

	2001	2011	2016
Aikido	0	-	-
AKK-Motorsport	-	3	4
Alppihiihto		35	40
Amerikkalainen jalkapallo	-	0	0
Ampumahiihto	-	4	5
Ampumaurheilu	1	4	13
Biljardi	-	0	-
Cheerleading	-	-	1
Curling	0	-	0
Darts	0	-	0
Fitnessurheilu			36
Golf	2	4	29
Ilmailu	0	0	-
ITF-Taekwondo	-	1	-
Jalkapallo	36	160	263
Jousiammunta	0	0	2
Judo	2	5	-
Jääkiekko	83	199	260
Jääpallo	0	3	0
Karate	0	1	1
Kaukalopallo ja ringette	1	1	1
Keilailu	0	3	3
Koripallo	22	53	56
Käsipallo	5	0	10
Lentopallo	16	35	39
Liitokiekko	0	0	-
Luistelu	1	1	3
Lumilautailu	0	7	4
Maastohiihto	0	25	15
Melonta ja soutu	1	2	3
Miekkailu- ja 5-ottelu	0	4	7
Moottoriurheilu	1	2	2
Mäkihyppy & yhdistetty	0	9	13
Nyrkkeily	1	3	1
Paini	1	5	9
Painonnosto	0	1	2
Pesäpallo	0	14	32

Potkurykkely	0	-	2
Purjehdus ja veneily	2	8	-
Pyöräilyunioni	0	0	0
Pöytätennis	0	3	4
Ratsastus	2	50	100
Salibandy	4	16	15
Shakki	-	-	3
Squash	0	3	5
Sukellus	0	0	0
Sulkapallo	1	7	11
Suunnistus	2	9	10
Taekwondoliitto	0	0	7
Taido	0	0	-
Taitoluistelu	58	111	133
Tanssiurheilu	26	-	-
Tennis	53	96	200
Thainyrkkeily			20
Tikkaurheilu	-	-	0
Triathlon	0	2	7
Uinti	7	73	129
Vammaisurheilu VAU	-	0	0
Vesihiihtourheilu	0	-	0
Voimanosto	-	0	0
Voimistelu	20	70	110
Yleisurheilu	25	40	54

– = ei vastannut kyselyyn

tyhjä = ei ollut mukana kyselyssä

LIITE E. Esimerkkejä valmentajien työsuhteiden organisoinnista urheilukatemiaympäristössä

Urheilukatemia 1

- Akatemia on yhdistys, jonka palkkalistoilla ei tällä hetkellä ole valmentajia (vain toiminnanjohtaja ja satunnaisesti apureita). Verkostoon kuuluvat oppilaitosten ja valmennuskeskusten valmentajat ovat oppilaitosten tai valmennuskeskusten palkkalistoilla. Yhdistys on myös ollut ottamassa osaa muutamien päätoimisten valmentajien palkkaukseen, mutta työnantajataho on muualla (esim. lajiliitto).

Urheilukatemia 2

- Urheilukatemia maksaa suoraan palkkaa 15 valmentajalle. Loppujen osalla on tehty seuran kanssa toimeksiantosopimus, jossa akatemia ostaa palvelun seuralta. Urheilukatemia ostaa vain aamuvalmennukset, eli maksimissaan 6h /vko. Näin ollen kaikki urheilukatemiassa valmentajat saavat vain pienen osan tuloistaan urheilukatemiasta.

Urheilukatemia 3

- Alla joitakin esimerkkejä miten Urheilukatemia on hoitanut päätoimisten/osa-aikaisten valmentajien palkkaamisen. Pyrkimys on vahvistaa koordinaatiota ja toimia päätoimisten valmentajien työnantajana, mikä vahvistaa edelleen urheilukatemiaa.
1. Urheilukatemia on palkannut päätoimisen akatemiavalmentajan, jonka tehtävänä on 100 % akatemiatyö/urheilijan polku. Akatemia vastaa 100 % palkkauskuluista. Palkkaan saadaan euroja mm. oppisopimustoimistolta, TE-keskukselta (liikuntaneuvojaopinnot) ja alueen jalkapalloseuroille tehdyistä töistä.
 2. Urheilukatemia ja seura ovat palkanneet (50-50) päätoimisen akatemiavalmentajan, jonka työnantajana akatemia toimii. Seura maksaa akatemialle 50 % valmentajan kokonaispalkkauskustannuksista.
 3. Akatemia ostaa seuralta 1 ja seuralta 2 päätoimisten valmentajien työaikaa sopimuksen mukaan.
 4. Akatemia ja seurat ovat yhdessä palkanneet osa-aikaisen lentopalloakatemiavalmentajan. Seurat maksavat akatemialle osan valmentajan palkkauskuluista ja em. tahoilla on yhteistyösopimus.

Urheilukatemia 4

- Urheilukatemia toimii työnantajan roolissa osalle valmentajista. Osa valmentajista on työsuhteessa lajiliittoon tai seuraan. Näissä palkkausratkaisuissa akatemia on osaltaan mukana.

Urheilukatemia 5

- Akatemiaa hallinnoi lukio (urheiluoppilaitos). Lukio palkkaa sekä päätoimiset että sivutoimiset valmentajat. Rahoittajina akatemiaan kuuluvat oppilaitokset. Tämän lisäksi toiminnassa on mukana muitakin valmentajia, mutta heidän palkkauksestaan vastaavat muut tahot (liitto, seura yms.) Näiden yhteistyövalmentajien kanssa sovitaan akatemian suuntaan vain toimintatavoista.

Urheiluakatemia/Valmennuskeskus 6

- Organisaatiossamme (Urheiluakatemia/Valmennuskeskus) suurin osa ammattivalmentajien palkkauksista hoidetaan yhteispalkkauksilla.
- Urheiluakatemia osallistuu palkkaussopimusten tekoon pääsääntöisesti vain silloin, kun sopimus tehdään sellaisen henkilön/tahon kanssa, jolle akatemia (valmennuskeskus) maksaa suoraan palkkaa akatemiavalmennuksesta. Näissä on mukana henkilökohtaisia, seura-, alueorganisaatio- ja liittotason sopimuksia. Esim. alueen urheilulukio solmii omat valmentajasopimuksensa suoraan ko. henkilöiden tai heidän edustamiensa organisaatioidensa kanssa tai ostaa palvelut valmennuskeskukselta.
- Samoin valmennuskeskus osallistuu valmentajien palkkaukseen liittyvien sopimusten tekemiseen vain niiden valmentajien osalta, joille se maksaa suoraan palkkaa.
- Eli toimintaympäristössämme ei hoideta valmentajien palkkaukseen liittyviä sopimuksia mitenkään keskitetysti akatemian/valmennuskeskuksen kautta, emmekä myöskään koordinoi toimintaa.
- Valmentajiemme pääpalkanmaksajia ovat siis lajiliitot, valmennuskeskus, urheilulukio ja seurat. Myös akatemia maksaa nimellisesti palkkaa omille sopimusvalmentajilleen, mutta virallinen palkanmaksajataho on tässäkin tapauksessa valmennuskeskus, joka hallinnoi akatemiaa.

Yhteistyötahoja valmentajien yhteispalkkauksissa ovat mm.:

- akatemia/valmennuskeskus ja lajiliitto
- akatemia/valmennuskeskus ja seura
- akatemia/valmennuskeskus ja toiminimi
- urheilulukio ja lajiliitto
- urheilulukio ja valmennuskeskus

Urheiluakatemia 7

- Alueen urheiluakatemiassa valmentajien palkkaus tapahtuu kolmella tapaa:
 - 1) akatemia ostaa seuralta valmennuspalvelun
 - 2) valmentajalla on toiminimi ja akatemia ostaa tältä valmennuspalvelun
 - 3) oppilaitokset tukevat akatemiatoimintaa koulujen resursseista. Tällöin koulu ottaa valmentajan sivutoimiseksi opettajaksi ja maksaa hänelle sovittujen viikkotuntien mukaan palkkaa.
- Akatemiassa toimii myös valmentajia, joille resurssien puuttuessa akatemia ei pysty maksamaan minkäänlaista korvausta, mutta seurat resursoivat itse akatemiavalmennukseen.

Urheiluakatemia 8

- Urheiluakatemialla ei ole palkattuja valmentajia, vaan valmentajat ovat paikallisten urheiluseurojen palkkalistoilla. Yksi valmentaja on akatemiassa mukana oman yrityksen kautta.

LIITE F. Urheiluakatemioiden,-oppilaitosten ja-opistojen jakautuminen alueellisesti

Alue/kaupunki	Urheiluakatemia	Valtakunnallisen erityistehtävän saaneet urheiluoppilaitokset	Alueella sijaitseva urheiluopisto
Lappeenranta	Etelä-Karjalan urheiluakatemia		
Kotka	Etelä-Kymenlaakson urheiluakatemia	Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto	
Kuortane Seinäjoki	Etelä-Pohjanmaan urheiluakatemia	Kuortaneen lukio Koulutuskeskus SEDU	Kuortaneen urheiluopisto
Mikkeli Savonlinna	Etelä-Savon urheiluakatemia		Tanhuvaaran urheiluopisto
Forssa	Forssan urheiluakatemia		
Joensuu	Joensuun urheiluakatemia		Itä-Suomen liikuntaopisto
Jyväskylä	Jyväskylän urheiluakatemia	Schildtin lukio Jyväskylän koulutuskuntayhtymä	
Kokkola	Keski-Pohjanmaan urheiluakatemia		
Kouvola	Kouvolan urheiluakatemia		
Rovaniemi	Lapin urheiluakatemia	Ounasvaaran lukio Rovaniemien koulutuskuntayhtymä	Lapin urheiluopisto
Oulu	Ouluseutu urheiluakatemia	Kastellin lukio Oulun seudun ammattiopisto	Virpiniemen urheiluopisto
Kuopio	Kuopion alueen urheiluakatemia	Kuopion klassillinen lukio Savon ammatti- ja aikuisopisto	
Lahti Vierumäki	Päijät-Hämeen urheiluakatemia	Lahden lyseo Koulutuskeskus Salpaus	Liikuntakeskus Pajulahti Suomen urheiluopisto
Helsinki	Pääkaupunkiseudun urheiluakatemia URHEA	Mäkelänrinteen lukio Pohjois-Haagan yhteiskoulu Helmi liiketalousopisto Stadin ammattiopisto	Kisakallion urheiluopisto
Pori	Satakunta Sports Academy, SSA	Porin suomalaisen yhteislyseon lukio	
Tampere	Tampereen urheiluakatemia	Sammon keskuslukio Tampereen seudun ammattiopisto	Varalan urheiluopisto

Turku	Turun seudun urheiluakatemia	Kerttulin lukio Turun ammatti-instituutti	Ypäjän hevosopisto
Hämeenlinna	Urheiluakatemia Tavastia	Hyrja koulutus oy	
Vaasa Vöyri	Vaasanseudun urheiluakatemia, VSUA	Vörå Samgymnasium – Campus Norvalla	Norrvalla Idrottsinstitut
Vuokatti	Vuokatti-Ruka urheiluakatemia	Sotkamon lukio	Vuokatin urheiluopisto